

GEODETIČKÝ a KARTOGRAFIČKÝ

**Český úřad zeměměřický a katastrální
Úrad geodézie, kartografie a katastra
Slovenskej republiky**

4/08

Praha, duben 2008
Roč. 54 (96) ● Číslo 4 ● str. 61–80
Cena Kč 24,-
Sk 27,-

GEODETICKÝ A KARTOGRAFICKÝ OBZOR

odborný a vědecký časopis Českého úřadu zeměměřického a katastrálního a Úřadu geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky

Redakce:

Ing. František Beneš, CSc. – vedoucí redaktor

Ing. Ondřej Zahn – zástupce vedoucího redaktora

Petr Mach – technický redaktor

Redakční rada:

Ing. Bronislava Tóthová (předsedkyně), **Ing. Jiří Černožský** (místopředseda), **Ing. Svatava Dokoupilová**, **doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.**, **prof. Ing. Ján Hefty, PhD.**, **doc. Ing. Imrich Horňanský, PhD.**, **Ing. Štefan Lukáč**, **Ing. Zdenka Roulová**

Vydává Český úřad zeměměřický a katastrální a Úřad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky v nakladatelství Vesmír, spol. s r. o., Na Florenci 3, 111 21 Praha 1, tel. 00420 234 612 395. Redakce a inzerce: Zeměměřický úřad, Pod sídlištěm 9, 182 11 Praha 8, tel. 00420 284 041 539, 00420 284 041 656, fax 00420 284 041 625, e-mail: frantisek.benes@cuzk.cz a VÚGK, Chlumeckého 4, 826 62 Bratislava, telefon 004212 20 81 61 79, fax 004212 43 29 20 28, e-mail: zahn@vugk.sk. Sází VIVAS, a. s., Sazečská 8, 108 25 Praha 10, tiskne Serifa, Jinonická 80, Praha 5.

Vychází dvanáctkrát ročně.

Distribuci předplatitelům v České republice zajišťuje SEND Předplatné. Objednávky zasílejte na adresu SEND Předplatné, P.O. Box 141, 140 21 Praha 4, tel. 225 985 225, 777 333 370, 605 202 115 (všední den 8–18 hodin), e-mail: send@send.cz, www.send.cz, SMS 777 333 370, 605 202 115. Ostatní distribuci včetně Slovenské republiky i zahraničí zajišťuje nakladatelství Vesmír, spol. s r. o. Objednávky zasílejte na adresu Vesmír, spol. s r. o., Na Florenci 3, POB 423, 111 21 Praha 1, tel. 00420 234 612 394 (administrativa), další telefon 00420 234 612 395, fax 00420 234 612 396, e-mail: vanek@msu.cas.cz, e-mail administrativa: vorackova@msu.cas.cz nebo imlafova@msu.cas.cz. Dále rozšiřují společnosti holdingu PNS, a. s. Do Slovenskej republiky dováža MAGNET – PRESS SLOVAKIA, s. r. o., Šustekova 10, 851 04 Bratislava 5, tel. 004212 67 20 19 31 až 33, fax 004212 67 20 19 10, další čísla 67 20 19 20, 67 20 19 30, e-mail: magnet@press.sk. Předplatné rozšiřuje Slovenská pošta, a. s., Účelové stredisko predplatiteľských služieb tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, tel. 004212 54 41 99 12, fax 004212 54 41 99 06. Ročné predplatné 324,- Sk vrátane poštovného a balného.

Toto číslo vyšlo v dubnu 2008, do sazby v březnu 2008, do tisku 30. dubna 2008. Otisk povolen jen s udáním pramene a zachováním autorských práv.

© Vesmír, spol. s r. o., 2008

ISSN 0016-7096
Ev. č. MK ČR E 3093

**Přehled obsahu
Geodetického a kartografického obzoru
včetně abstraktů hlavních článků
je uveřejněn na internetové adrese
www.cuzk.cz**

Obsah

Doc. Ing. Pavel Hánek, CSc., Prof. Ing. Dr. habil. Michael Möser, Ing. Michaela Kollnerová, Dipl. Ing. Jan Schmidt Geodetické sledování působení prostředí na inženýrské stavby	61
JUDr. Štefan Moyzes Zamyslenie sa nad platnou právnou úpravou katastra nehnutelností na Slovensku	65

Z DĚJIN GEODÉZIE, KARTOGRAFIE A KATASTRU Ing. Georgij Karský Pasážníky na Geodetické observatoři Pecný	71
MAPY A ATLASY	75
Z GEODETICKÉHO A KARTOGRAFICKÉHO KALENDÁŘE	77

Geodetická sledování působení prostředí na inženýrské stavby

Doc. Ing. Pavel Hánek, CSc.¹⁾,
Prof. Ing. Dr. habil. Michael Möser²⁾,
Ing. Michaela Kollnerová¹⁾,
Dipl. Ing. Jan Schmidt²⁾,

¹⁾ katedra speciální geodézie, fakulta stavební, ČVUT v Praze,
²⁾ katedra inženýrské geodézie, fakulta lesního a vodního hospodářství a geověd, Geodetický ústav TU v Drážďanech

528.48

Abstrakt

Geodetické sledování vlivu atmosférických podmínek, zejména změn teploty, na denní změny prostorové polohy dvou typických betonových inženýrských stavebních objektů, televizní věže v Drážďanech a železničního mostu v Praze.

Geodetic Monitoring of Atmospheric Influence on Civil Engineering Works

Summary

Geodetic monitoring of influence of atmospheric conditions, mainly changes of temperature, on daily changes of spatial location of two typical concrete engineering civil objects, television tower in Dresden and railway bridge in Prague.

1. Úvod

Působení vlivů prostředí, zejména atmosférických podmínek a mezi nimi především změn teploty jako důsledku slunečního záření, má za následek změny tvaru a prostorové polohy stavebních konstrukcí. Určení těchto změn je důležité pro možnost jejich kompenzace při provozu nebo pro jejich vyloučení z výsledku pozorování celkových změn, způsobených i vlivy provozu, založení stavby atd. Tyto korekce jsou významné např. při vyhodnocování dat zatěžovacích zkoušek mostů.

Pracoviště inženýrské geodézie Geodetického ústavu TU Drážďany (SRN) a katedry speciální geodézie FSv ČVUT v Praze spojuje kromě společné problematiky též dlouholetá pedagogická a odborná spolupráce. Jejím výstupem je i tento článek, zabývající se především vlivem teplotních změn na dva reprezentanty inženýrských železobetonových staveb, kterými jsou telekomunikační věž v Drážďanech [1] a železniční most v Praze – Braníku [2]. Pro oba objekty jsou uváděna letní měření – pro drážďanskou věž z 12. 6. 2003, pro pražský most z 22. 9. 2007 [3]. Oba objekty jsou využívány i pro pedagogické účely v rámci bakalářského, magisterského nebo doktorského studia.

2. Telekomunikační věž v Drážďanech

Televizní vysílač z roku 1965 s celkovou výškou 252 m na pokraji labského údolí je součástí širšího panoramatu hlavního města německé spolkové země Sasko.

Je známo, že strana přivrácená ke Slunci se vlivem ohřátí více roztahuje, takže celý objekt se během dne vychyluje k severu. Tento tzv. denní chod ovšem může být zkrácen působením tlaku větru. Je tedy zapotřebí dostatečně přesně určit meteorologické podmínky. K určení denních změn polohy

osy věže ve výši 150 m byly nezávisle ve stejném čase použity tři metody. Předpokladem vyhodnocení je stabilita základů stavby.

2.1 Meteorologická měření

Teplota byla měřena pomocí 4 odporových senzorů PT100, umístěných vně věže ve výši 53 m ve směru hlavních světových stran. Tři snímače rychlosti větru byly obdobně umístěny (s výjimkou severu) na vyhlídkové plošině bývalé restaurace ve výši 150 m. Měření bylo prováděno průběžně v kroku 5' pomocí Hydra Daten Loggers a registrováno jako textový soubor v počítači. Pro zobrazení denního průběhu teplotních rozdílů (obr. 1) i posunů byla použita místní pravoúhlá souřadnicová soustava, jejíž osa +X leží v severojižním směru.

Vliv větru je patrný z obr. 2a a 2b, patřícímu k měření ze dne 27. 7. 2003. Západní vítr dosahoval nárazově rychlosti 23 m/s (viz obr. 2a), na obr. 2b je zobrazena reakce věže v západovýchodním směru. Při měřeních dne 12. 6. 2003, která jsou zmiňována v této kapitole, však vládlo bezvětří.

2.2 Měření totální stanicí

Pro měření byla použita přesná motorizovaná totální stanice Leica TCA 2003, umístěná na pilíři, ležícím ve vzdálenosti 150 m jižně od paty věže. Pro orientaci byl použit hranol na druhém pilíři, ležícím 100 m severně (viz 2.4). Dva pozorované body byly umístěny na jihozápadě (JZ) a jihovýchodě (JV) na zábradlí terasy ve výši 150 m. Byly tvořeny odrazným hranolem, který byl pevnou konstrukcí jednoznačně spojen s anténou GPS Leica AT 502 (viz 2.4).

Měření na oba pozorované body i na orientační bod probíhalo automaticky opět v kroku 5' v čase 8:30 h až 14:45 h. Vývoj polohových změn v uvedeném časovém úseku je zobrazen na obr. 3.

2.3 Měření elektronickým sklonoměrem

Další měření relativních změn polohy se uskutečnilo pomocí vysoce přesného dvouosého sklonoměru Leica Nivel 20, instalovaného na vnitřní zdi věže ve výšce 53 m. Měření změn sklonu se automaticky provádělo v časovém kroku 1' ve dvou navzájem kolmých směrech, které s osami místní souřadnicové soustavy svíraly úhel 37,5 gon.

Za předpokladu, že vlivem slunečního ohřevu se osa věže jednostranným protažením zakřivila do tvaru kružnice, byly ze známé výšky umístění přístroje a měřeného sklonu vypočteny posuny ve vodorovné rovině. Ty byly pro porovnání se zbývajícími metodami transformovány do místní soustavy orientované podle světových stran a přepočteny pro výšku 150 m. Denní pohyb je znázorněn na obr. 4.

2.4 Měření GPS

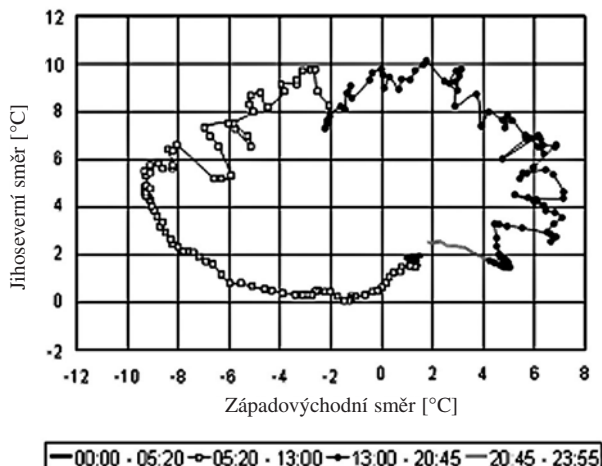
Při měření GPS-NAVSTAR je poloha měřených bodů udávána v systému WGS84. Pro srovnání s ostatními metodami je nutno souřadnice přepočítat do místního systému s osou +X v severojižním směru. K tomu byly použity 4 body místní mikrotrigonometrické sítě, vybudované již dříve jihovýchodně od věže pro výukové účely. K nim byly přidány 3 další body, volené s ohledem na potřeby měření GPS. Tato síť byla směrově a délkově měřena pomocí totální stanice Leica TCA 2003, místní souřadnice byly vyrovnány programem PANDA.

Na čtyřech vhodných bodech místní sítě bylo měřeno aparaturou Trimble 4000 SSI s kompaktní anténou L1/L2. Seance na každém z bodů trvala asi 45', elevační úhel byl 10°. Referenční stanice byla umístěna ve městě na budově Technické univerzity, respektive na budově Zemského zeměměřického úřadu. Vyhodnocení včetně vyrovnání a výpočtu souřadnic čtveřice bodů v místní soustavě proběhlo programem GPSurvey, transformační parametry byly získány pomocí software Leica SkiPro.

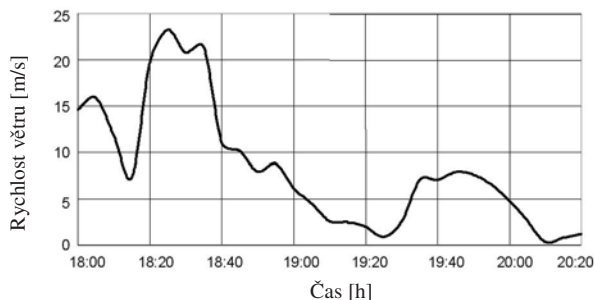
Dvě antény Leica AT 502 (viz 2.2) byly na terase ve výšce 150 m umístěny tak, že věž sama je stíní ze severu. Observace přijímačem SR 530 byly registrovány po 15 s. Referenční stanicí byla aparatura Trimble 5700 s anténou Zephyr, umístěná na bodě na střeše blízké provozní budovy. Na tomto základě byly počítány polohy bodů v časovém kroku 1' v systému WGS84. Výše uvedenou transformací byly souřadnice přepočteny do místní soustavy. Detailní porovnání vede k závěru, že pohyby obou bodů jsou identické. Výsledný denní pohyb věže je zobrazen na obr. 5.

2.5 Porovnání výsledků

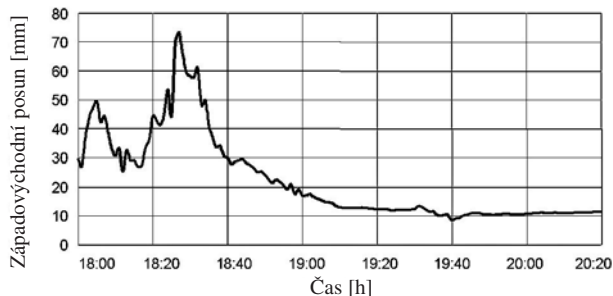
Z porovnání obrázků 3, 4 a 5 jednoznačně vyplývá, že zobrazené křivky vodorovných posunů se do značné míry shodují. Z měření sklonoměrem Nivel 20 a metodou GPS lze zjistit celodenní hodnoty maximálních posunů. Ve východozápadním směru dosáhly 85 až 90 mm při denním teplotním rozdílu 8 °C a 50 mm v severojižním směru při denním teplotním rozdílu 5 °C. Tyto hodnoty plně odpovídají teoretic-

Obr. 1 Vývoj teplotních rozdílů 12. 6. 2003

Obr. 2a Rychlost větru

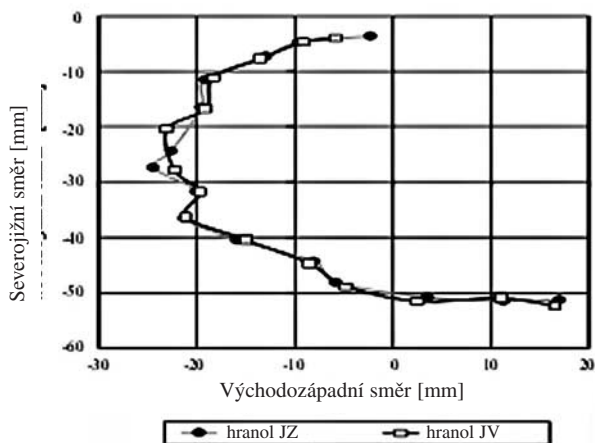

Obr. 2b Reakce věže

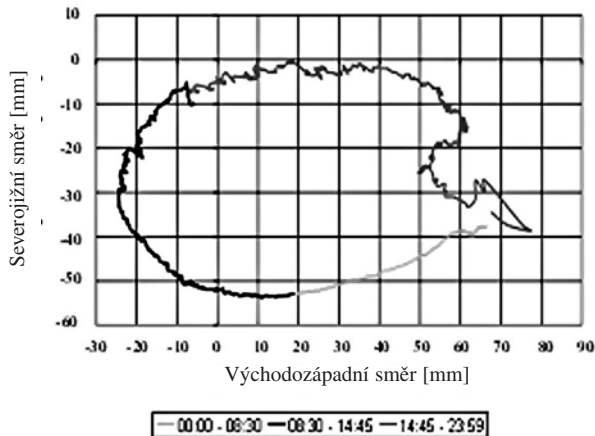
kému statickému modelu, který při znalosti součinitele teplotní roztažnosti betonu a teplotního rozdílu mezi osluněnou a trvale zastíněnou částí věže (8 °C) pro výšku 150 m vede k hodnotě zhruba 95 mm.

3. Železniční most v Praze – Braník

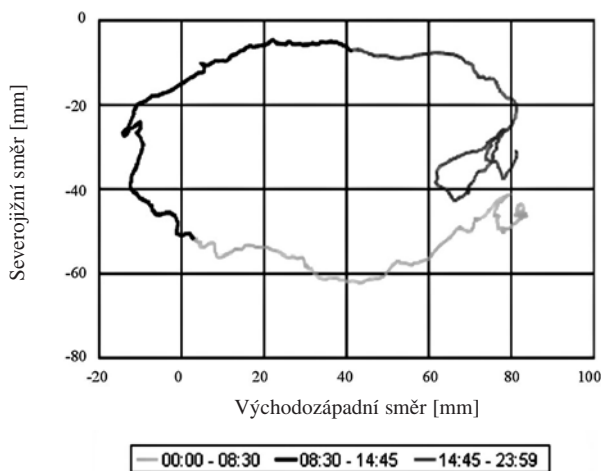
Železniční železobetonový obloukový most se spolupůsobilí mostovkou v Braníku má délku 910 metrů, šířku 12 metrů,

Obr. 3 Polohové změny zjištěné totální stanicí

Obr. 4 Polohové změny zjištěné elektronickým sklonoměrem

Obr. 5 Polohové změny z měření GPS

15 polí s rozpětím cca 57,5 metrů, výška nad terénem je 12 až 19 m. Je tvořen dvojicí samostatných mostovek na společných pilířích. Postaven byl v 50. letech minulého století pro vyvedení nákladní kolejové dopravy mimo střed města. Na jižní mostovce nikdy nebylo zbudováno kolejové lože, severní most je provozován a upraven pro elektrickou trakci. Mezi mostovkami je lávka pro pěší, tvořená příčnými, volně loženými panely.

Branický most představuje vhodný objekt ke sledování působení atmosférických vlivů na betonovou konstrukci, protože stáří stavby vylučuje vnitřní pnutí a vysychání betonové konstrukce mostních oblouků. Je orientován ze západu na východ a překlenuje odlišné druhy terénu.

3.1 Metoda měření

Pro určení svislých posunů (zdvihů nebo poklesů) byla použita metoda přesné nivelace (PN) s ověřenou soupravou digitálního nivelačního přístroje Sokkia SDL2 (licence Zeiss DiNi 11) a kódové latě Nedo délky 3 m, používané bez opěrek. Stabilizované výškové body mostního pole (viz 3.2) lze zaměřit z jednoho stanoviska. Výhodou je rychlost, jednoduchost, nevýhodou jsou nestejně dlouhé záměry a možný vliv atmosférických podmínek u dlouhých záměr. Oprava ze sklonu záměrné přímkou byla zaváděna automaticky přístrojem, komparace byla provedena na místě Förstnerovou metodou.

Měření probíhalo od května 2005 v etapách, zahrnujících všechna roční období, tj. všechny atmosférické (zejména teplotní) podmínky a jimi vyvolané dlouhodobé svislé posuny. Každá etapa byla organizována tak, aby dílčími opakovanými měřeními bylo možno postihnout v každém ze tří sledovaných polí denní vývoj polohy objektu. Základní stav byl měřen na všech polích v ranních hodinách, další následují v odstupech nejméně 3 hodin. Celková doba měření byla omezena provozními podmínkami, nejdelší dosáhla téměř 16 h.

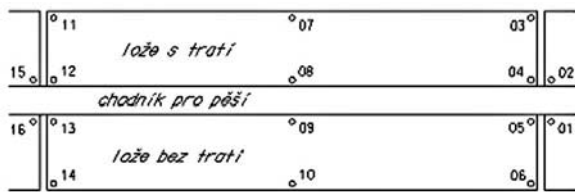
Při začátku každého měření v mostním poli byly zaznamenávány datum a čas měření, stav počasí, rychlost větru anemometrem, mokrá a suchá teplota psychrometrem pro případné určení vlhkosti vzduchu a atmosférický tlak.

Průměrná empirická směrodatná odchylka určení výšky libovolného bodu kteréhokoli pole je 0,25 mm. Z toho plyne při volbě součinitele konfidence $u = 2,5$ hranice prokázaného posunu (mezní rozdíl dvojice) 1,3 mm.

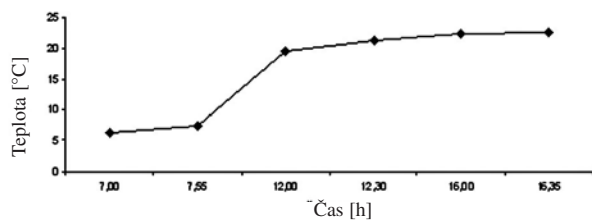
Kromě toho byla všechna tři pole propojena nivelačním pořadem, vetknutým na obou koncích mezi dvěma výškovými body, ležícími mimo most. V současnosti je nově sledováno i převýšení vztažných bodů mostního pole k bodům, osazeným v patě pilířů, jejichž stabilita je ověřována měřeními na další dvojici bodů v blízkém okolí. Výsledky těchto observací, vedoucích k určení absolutních posunů, však nejsou obsahem tohoto textu. Časový interval opakovaných měření bodů v poli se tím prodloužil na řádově 5 h.

3.2 Bodové pole

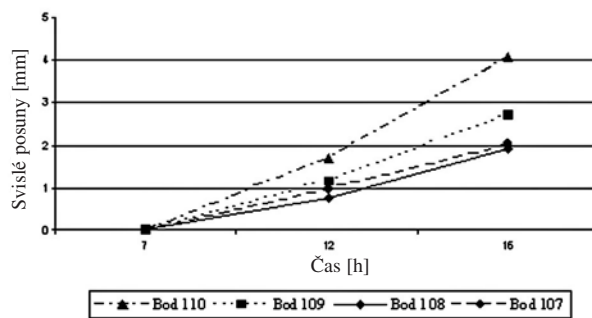
Výškové bodové pole bylo zřízeno na třech mostních polích, na každém se skládá ze 16 trvale stabilizovaných nivelačních značek. Jedná se o svisle osazené nivelační hřebové značky a nastřelovací hřeby, které jsou rozmístěny podél nosných prvků mostu a jsou s konstrukcí pevně spojeny (obr. 6).

Obr. 6 Rozmístění sledovaných bodů v mostním poli

Obr. 7 Vývoj teploty na poli č. 1 dne 22. 9. 2007

Obr. 8 Relativní svislé posuny bodů uprostřed pole 1 dne 22. 9. 2007

Body 01-06 a 11-16 jsou umístěny na nosných prvcích pilířů, bod 01 je považován za vztažný. Body 07-10 jsou umístěny ve vrcholu mostního oblouku a předpokládá se jejich pohyb.

Měřená pole byla volena tak, aby ležela nad co nejdůležitějším terémem. Pole 1 překlenuje rušnou čtyřproutou komunikaci Braník-Modřany a kolejové lože tramvajové rychlodráhy. Pole 2 se nachází nad parkovací plochou (směs zeminy a jemného kameniva) a zelení golfového klubu. Pole 3 je uprostřed nad hladinou řeky Vltavy.

3.3 Denní svislé posuny

Denní svislé posuny mostního pole, počítané jako rozdíl výšky téhož bodu v dané a základní (nulté) etapě, ilustrujeme výsledky měření ze dne 22. 9. 2007. Bylo jasno, rychlost větru se pohybovala do 1,2 m/s (tj. prakticky bezvětří). Roz-

díl teplot dosáhl +18 °C. Časový vývoj teplot ovzduší v 1. poli je zobrazen v obr. 7.

Uvedeným postupem přesné nivelace byly opakovaně měřeny body všech tří polí. Převýšení byla vztahována vždy k bodu x01 nad podpěrou. (Symbol x je roven číslu pole.) Ve výsledku se tedy jedná o relativní svislé posuny bodů konkrétního pole. Podle očekávání u ostatních bodů nad pilíři není v žádné etapě a poli posun prokázán. Posuny (zdvihy, znaménko +) bodů uprostřed mostního pole 1 (obr. 6) ze dne 22. 9. 2007 jsou znázorněny na obr. 8.

Z obrázku je zřejmé, že největší posun (zdvih) vykazuje podle očekávání bod na vnější hraně jižní, trvale osluněné mostovky, nejmenší posuny body severní mostovky, ve většině případů opět bod vnější. Obdobné hodnoty svislých posunů (+4,0 mm až +1,8 mm v 16 h 45') vyplývají i z měření na poli č. 2, naopak hodnoty posunů bodů v poli 3, které je zespodu ochlazováno vodní hladinou, dosáhly v 17h 20' jen hodnot +2,9 až +1,0 mm.

3.4 Dlouhodobé posuny

V předchozí etapě, měřené 30. 6. 2007 při oblačné obloze, teplotě 17 až 24 °C a rychlosti větru 2 až 9 m/s, platí závěry shodné se závěry 3.3 s tím, že číselné velikosti svislých posunů bodů uprostřed polí jsou zhruba poloviční. (V poli 1 postupně zdvih +2,2 / +1,8 / +1,7 / +1,7 mm, od jižního okraje k severnímu, v poli 3 jen +1,1 až +0,8 mm.) Rozdíly denních posunů mezi jednotlivými poli v zimě nebyly tak výrazné jako v letním období.

Maximálních hodnot posunů téhož bodu mezi etapami bylo dosaženo po dlouhém období mrazů zimy 2005/06. Dne 16. 2. 2006 (rozpětí teplot -6,7 až -6,0 °C) byl na bodě 110 zjištěn výjimečný a velikostí neprůkazný pokles -0,2 mm, na též bodě nastal dne 26. 4. 2006 (10,0 až 22,9 °C) maximální zdvih +34 mm.

Ortice mostního pole, pokryt terénu pod ním a roční období měření jsou tedy významné pro velikost svislých posunů a tím i pro projekt geodetických prací.

4. Závěr

Dosažené originální výsledky jsou významným zdrojem informací, ověřené metodické postupy pak návodem pro geodetickou praxi. Ve spolupráci obou pracovišť jsou využívány i pro výuku v oboru inženýrské geodézie. Zpracování textu bylo podpořeno projektem VZ MSM 6840770001 Spolehlivost, optimalizace a trvanlivost stavebních materiálů a konstrukcí.

LITERATURA:

- [1] MÖSER, M.–NEUMAN, G.–SCHMIDT, J.: Und er bewegt sich doch. Das Mess- und Informationssystem für die Überwachungsmessungen am Funk- und Fernmeldeturm Dresden. Dresden, Wissenschaftliche Zeitschrift der TUD, 2003, č. 5/6.
- [2] PAVEL, M.–CHLUP, J.–HÁNEK, P.: Vliv oslunění na mostní konstrukci, zkoušky digitální nivelační soupravy. Sborník 41. geodetických informačních dnů. Brno, Spolek zeměměřičů Brno, 2005, s. 66–71.
- [3] MAREK, Š.: Vyhodnocení etapových měření svislých posunů Branického mostu za rok 2007. [Diplomová práce.] Praha, ČVUT v Praze 2008.

Lektoroval:
Ing. Petr Bouška, CSc.,
Kloknerův ústav ČVUT, Praha

Zamyslenie sa nad platnou právnou úpravou katastra nehnuteľností na Slovensku

JUDr. Štefan Moyzes,
Úrad geodézie, kartografie a katastra
Slovenskej republiky

347:528.4

Abstrakt

Stav štátnej evidencie nehnuteľností a evidencie vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam začiatkom deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia na Slovensku. Celospoločenský tlak na prijatie novej právnej úpravy katastra nehnuteľností, ktorej 15. výročie evidujeme. Podmienky a okolnosti vplývajúce na novú prevratnú právnú úpravu katastra. Nástroj na uskutočňovanie funkcií štátu najmä na ochranu právnych vzťahov k nehnuteľnostiam a na využívanie a ochranu nehnuteľností. Právo Európskej únie a nová právna úprava katastra. Konvencia na ochranu ľudských práv a základných slobôd vo vzťahu k rozhodovaniu o vzniku, zmene a zániku práva k nehnuteľnostiam. Funkčnosť novej právnej úpravy katastra a kompletnosť údajovej bázy katastra. Štatistické hodnotenie vybraných katastrálnych konaní a vybraných prvkov bázy údajov katastra.

Reflection of the Valid Legal Regulation of the Cadastre of Real Estates in Slovakia

Summary

Situation of the state registration of real estates and registration of proprietary and other material rights to real estates at the beginning of the nineties of the 20th century in Slovakia. Corporate pressure for acceptance of new legal cadastre regulations, 15th anniversary of which we have just commemorated. Conditions and circumstances influencing the new revolutionary legal regulation of the cadastre. Cadastre as a tool for fulfilling of state functions, in particular, protection of legal rights to real estates and use and protection of real estates. European Union legislation and new legal regulation of the cadastre. The convention on Protection of Human Rights and Fundamental Freedom in relation to deciding on origin, change and termination of the right to real estates. Functionality of the new legal regulation of the cadastre and completeness of the cadastral database. Selected cadastre dealings and selected cadastre database elements statistical evaluation.

1. Úvod

Býva dobrým a užitočným zvykom uplynulý rok prípadne väčšie časové obdobie po jeho uplynutí zhodnotiť a skonfrontovať splnenie zámerov zadaných na začiatku tejto časovej etapy s reálnymi výsledkami dosiahnutými počas tohto obdobia. Rok, ktorý uzatvárame a hodnotíme, je v Slovenskej republike jubilejným rokom v oblasti rozhodovania o vzniku, zmene a zániku vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam a následnej štátnej evidencie týchto práv. Na rok 2007 pripadlo pätnáste výročie prijatia zákona č. 265/1992 Zb. o zápisoch vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam [1] a nadväzného zákona Slovenskej národnej rady (SNR) č. 266/1992 Zb. o katastri nehnuteľností v Slovenskej republike [2]. V období tvorby platné rozdelenie kompetenčných sfér medzi vtedajšou česko-slovenskou federáciou a národnými republikami si vyžiadalo v procese tvorby právnej úpravy katastra nehnuteľností [1] a [2] upraviť podmienky vzniku, zmeny a zániku vlastníckych práv a iných vecných práv k nehnuteľnostiam federálnym zákonom a administratívno-technické otázky zákonmi vtedajších národných rád. Vstúpenie do účinnosti oboch zákonov, ktoré boli neskôr zintegrované do jediného zákona, znamenalo zásadný prelom v dovtedajšom systéme rozhodovania o vlastníckych právach a iných vecných právach k nehnuteľnostiam. Prijatím tejto dvojice zákonov, ktoré nadobudli účinnosť k 1. 1. 1993, bola splnená dobová spoločenská požiadavka na zriadenie nového nástroja na uskutočňovanie funkcií štátu najmä na ochranu právnych vzťahov k nehnuteľnostiam a na využívanie a ochranu nehnuteľností.

Takýto nástroj štátu bol založený dvojicou zákonov [2] a [1], vo väzbe na zákon č. 264/1992 Zb., ktorým sa menil

a doplnil Občiansky zákonník a zároveň sa zrušil zákon č. 95/1963 Zb. o štátnom notárstve a vo väzbe na ďalší zákon č. 263/1992 Zb., ktorým sa menil Občiansky súdny poriadok. Tento nástroj štátu dostal staronové pomenovanie s novým presne určeným významom - kataster nehnuteľností. Dovtedajšie štátne notárstva prestali vykonávať registráciu zmlúv. Od 1. 1. 1993 začali novokreované špecializované orgány štátnej správy - katastrálne úrady - rozhodovať o povolení vkladu práva do katastra nehnuteľností na základe zmlúv. Zároveň sa k tomuto dátumu dovtedajšie pracoviská pozemkových kníh organizačne stali súčasťou katastrálnych úradov a pozemkové knihy a železničná kniha sa stali súčasťou katastrálneho operátu.

Periodicky sa v odbornej verejnosti objavujú diskusie na tému či a do akej miery bol tento organizačný krok v konkrétnych podmienkach úspešom. V príspevku sa pokúsime osvetliť predmetný proces a odpovedať na uvedené otázky zo širšieho zorného uhla. Táto právna úprava začala plniť veľmi náročné funkcie v spoločnosti, najmä na úseku posilnenia právnych istôt občanov a právnických osôb - vlastníkov nehnuteľností a iných nositeľov práv k nehnuteľnostiam a na úseku tvorby nevyhnutných predpokladov na rozvoj trhového mechanizmu. Na základe skúseností zo skoro pätnásťročného pôsobenia týchto zákonov možno vysloviť, že táto právna úprava sa napriek určitým výhradám v praxi osvedčila.

2. Rozhodovanie o právach k nehnuteľnostiam v rukách katastrálnych orgánov

Presun kompetencií, ktorým sa zverilo rozhodovanie o niektorých veciach špecializovaným orgánom štátnej správy na

úseku geodézie, kartografie a katastra a nie súdom bolo a je prejavom využitia ústavnej možnosti riešenia predmetnej regulácie spoločenských vzťahov vyplývajúcej z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky. Pri tom sa zachovala možnosť súdneho preskúmania zákonnosti rozhodnutia týchto orgánov postupom v zmysle Občianskeho súdneho poriadku.

V období tvorby zákonov [1] a [2], boli odborníkmi vedené intenzívne diskusie smerované do základnej koncepcie tejto legislatívnej úpravy. Diskutované a čiastočne namietané bolo najmä to, či je z právneho hľadiska v zhode s ústavou, aby o vklade údajov o vlastníckych právach a iných právach k nehnuteľnostiam do katastra nehnuteľností na základe zmlúv rozhodovali katastrálne úrady v pozícii správnych orgánov v správnom konaní. Diskutovalo sa, či posudzovanie náležitosti zmlúv nie je výlučne otázka občianskoprávna a či by teda rozhodovanie nemalo náležať do kompetencie súdov. Vzhľadom na dobovú ale i predpokladanú budúcu preťaženosť súdov bolo v istom okamihu diskusie dokonca navrhované konštituovať samostatné súdne orgány zriadené na tento cieľ s názvom súdne komisariáty, v podstate ako analógia niekdajších pozemkovoknižných orgánov súdov. Katastrálne úrady by v takomto prípade boli iba orgánmi štátnej správy, ktoré by vykonávali príslušný zápis do štátneho evidenčného informačného systému a to na základe predchádzajúceho rozhodnutia týchto súdnych orgánov, čiže pracovali by na evidenčnom princípe.

Výsledné riešenie, ktoré bolo prijaté s účinnosťou od 1. 1. 1993, vychádzalo najmä z dobovej i perspektívnej preťažnosti súdov, keď orgány justície neboli spôsobilé predmetnú agendu bezprostredne podľa spoločenských požiadaviek zabezpečovať a z 25 ročnej pozitívnej skúsenosti práce dovtedajších stredísk geodézie krajských správ geodézie a kartografie so spravovaním informačného systému o vlastníckych právach k nehnuteľnostiam vrátane informácií o vlastníkoch a o iných oprávnených z práva k nehnuteľnostiam na evidenčnom princípe podľa zák. č. 22/1964 Zb. o evidencii nehnuteľností, ktorý bol v organickej väzbe s informačným systémom o geometrickej definícii nehnuteľností, čiže mapovým operátom evidencie nehnuteľností. Vychádzalo sa tiež z dobového nedostatku ochoty hľadať riešenia iných modelov spoločensky žiaduceho spravovania dovtedajšieho kombinovaného informačného systému o vlastníckych právach k nehnuteľnostiam (kombinácia evidencie nehnuteľností a pozemkovej knihy) a tým plniť spoločenskú požiadavku, najmä systémovo začať riešiť dobovú zastaranosť, neaktualizovanosť a zlý fyzický stav dokumentovaných operátov pozemkovej knihy.

Počas tvorby katastrálneho zákona boli vedené veľmi náročné a aj konfliktné rozhovory medzi odborníkmi a politikmi (národné i federálne orgány justície, prokuratúry, súdnictva, úradov geodézie a kartografie, profesijných zväzov a ďalšie) na tému kompetenčného začlenenia registrácie vlastníckych práv k nehnuteľnostiam, t. j. spravovania dovtedajšej neaktualizovanej pozemkovej knihy a dovtedajšej evidencie nehnuteľností, príp. na tému ich zintegrovania. Dôležitým momentom pri rozhodovaní o budúcom riešení bola skutočnosť, že okrem vtedajších národných úradov geodézie a kartografie v Česko – Slovensku neponúkol nijaký rezort iný konkurenčný model riešenia, v ktorom by zoberal na seba zodpovednosť za túto spoločensky dôležitú oblasť. Výsledné riešenie viedlo nakoniec ku konsenzu v podobe dvojice zákonov, v ktorých zápis vlastníckych práv k nehnuteľnostiam do katastra nehnuteľností bol budovaný na troch základných princípoch (konštitučný, evidenčný a prenotačný princíp). Samozrejým dôsledkom prijatia tohto ri-

ešenia bolo i zrušenie dovtedajšieho inštitútu registrácie zmlúv štátnym notárstvom.

V polovici deväťdesiatych rokov v podmienkach samostatnej Slovenskej republiky potreba prispôbiť právnú úpravu novému štátoprávnomu usporiadaniu spolu s potrebou odstránenia drobných systémových nedostatkov v právnej úprave katastra, s potrebou prispôbiť právnú úpravu katastra zmenám, ku ktorým medzičasom došlo v súvisiacich právnych predpisoch, s potrebou zohľadnenia poznatkov a skúseností z pôsobenia zákonov [1] a [2] a potrebou zjednotiť aplikačnú prax zlúčením dvoch dovtedajších zákonov do jednotnej právnej úpravy viedli k prijatiu nového katastrálneho zákona s účinnosťou od 1. 1. 1996 [3]. Táto právna úprava katastra s určitými zmenami platí aj v súčasnosti.

V súvislosti s analýzou obrovského nárastu počtu podaní na rozhodovanie o návrhu na vklad práva do katastra na základe zmlúv (a ich následný zápis do katastra) a obrovského počtu podaní na zápis záznamom „záznamových“ listín do katastra si možno iba čiastočne predstaviť hektickú a neopakovateľnú dobu zabezpečovania predmetných úloh novo kreovanými správami katastra. Plnenie týchto úloh prebiehalo v permanentnom strese a bolo sprevádzané nedostatočnou podporou zo strany rozpočtových podmiенок práce. Pomaly upadá do zabudnutia i skutočnosť vyplývajúca z prechodných ustanovení prijatého zákona [1], podľa ktorých príslušné orgány republiky (rozumieť novokreované správy katastra) museli prevziať všetky veci dovtedajších štátnych notárstiev, v ktorých prebiehalo konanie o registrácii zmlúv a do účinnosti zákona nebolo o nich vydané rozhodnutie alebo rozhodnutie nebolo doručené. Správy katastra dostali povinnosť tieto veci dokončiť podľa nového zákona [1]. Počet takto delimitovaných vecí bol nadštandardne veľký, vysoko prekročoval všetky odhady spracované v súčasnosti so štátnymi notárstvami v etape prípravy zákona a navyše bol spojený s nedostatočnou evidenciou týchto preberaných vecí.

Počty realizovaných podaní na zápis práva do katastra za uplynulé roky svedčia o tom, že zvolené riešenie bolo pozitívnym legislatívnym aktom a znamenalo prínos v ďalšom rozvoji našej spoločnosti. Analýza týchto údajov potvrdzuje, že napriek čiastočným výhradám voči činnostiam v uplynulom období, boli splnené náročné požiadavky spoločnosti spojené najmä s reštitúciami občanov, s novo prerokúvanými dedičstvami za obdobie 1950 až 1989, s cirkevnými reštitúciami, s transformáciou poľnohospodárstva a lesného hospodárstva, s malou a veľkou privatizáciou, s výstavbou priemyselných parkov a s predajom obecných, podnikových a štátnych bytov a nebytových priestorov. Na ilustráciu obrovského nárastu požiadaviek na skúmanú oblasť možno dodať toľko, že kým v období 1. 4. 1964 až 31. 12. 1992 bolo založených (výlučne na evidenčnom princípe) 1 887 412 listov vlastníctva (LV), t. j. v priemere na 1 rok 65 649 LV, v období 1993 až 2007 (viď tab. 1 a tab. 2) bolo založených v priemere za 1 rok 123 440 LV.

3. Dôsledky spoločenského vývoja na vznik súčasnej právnej úpravy katastra

Každá nová právna úprava musí do istej miery rátať s dosiahnutým stavom regulácie spoločenských vzťahov v upravovanej oblasti. Vývoj vlastníctva nehnuteľností na území Slovenska a to najmä mimo zastavaného územia obce (ďalej len „extravilán“) po 2. svetovej vojne bol charakterizovaný oddelením vlastníctva pozemku od jeho užívania. Dôsledky

Tab. 1 Vývoj vybraných ukazovateľov katastra nehnuteľností v období 1993 až 2007

Rok	Počet listov vlastníctva založených od 1. 4. 1964	Počet v katastri zaevidovaných pozemkov od 1. 4. 1964 Register „C“	Počet pozemkov zo stĺpca (3) s evidovaným vlastníckym vzťahom v katastri – Register „C“	Počet pozemkov s evidovaným vlastníckym vzťahom v katastri – Register „E“
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1993	1 977 159	4 932 640	2 879 489	850 540
1994	2 114 769	4 964 793	2 956 456	1 269 159
1995	2 306 632	5 061 473	3 063 362	1 777 435
1996	2 410 686	5 136 474	3 123 586	2 496 902
1997	2 514 740	5 222 804	3 222 478	3 040 226
1998	2 965 880	5 303 794	3 381 096	3 782 575
1999	3 150 673	5 382 631	3 538 123	4 375 231
2000	3 304 578	5 474 215	3 617 709	5 209 895
2001	3 431 196	5 566 958	3 730 922	5 744 049
2002	3 503 987	5 666 813	3 850 769	6 163 149
2003	3 647 873	5 763 756	3 964 648	6 515 160
2004	3 726 840	5 860 245	4 078 121	6 825 138
2005	3 799 366	5 951 712	4 185 851	7 053 928
2006	3 833 526	5 971 427	4 259 558	7 241 121
2007(odhad)	3 900 000	6 075 000	4 386 000	7 416 000

tohto vývoja sa v plnom rozsahu ukázali po roku 1989 a novokreovaný kataster nehnuteľností sa musel s nimi vyrovnáť. Išlo najmä o nasledovné aspekty:

- pozemková kniha, ktorá evidovala vlastnícke vzťahy, prestala byť spravovaná po roku 1951. Zápisy v nej sa po tomto roku vykonávali len sporadicky. Evidencia nehnuteľností, ktorá bola založená v roku 1964, evidovala najmä užívacie vzťahy v extraviláne a vlastnícke vzťahy vo väčšine len v intraviláne,
- v dôsledku kolektivizácie poľnohospodárskych pozemkov a lesných pozemkov po roku 1949 vo väčšine prípadov nedošlo k zmene vlastníctva pôvodných pozemkov (zoštátnenie a pod.) a teda vlastníctvo k pôvodným nehnuteľnostiam z obdobia pred roka 1949 bolo v zásade zachované s tým, že väčšinou bolo znemožnené vlastníckovi pozemkov realizovať svoje vlastnícke práva (uprednostnenie užívania pred vlastníctvom). Evidencia nehnuteľností (ako nástroj štátu) evidovala pozemky iba tak, ako boli užívané poľnohospodárskymi družstvami a lesohospodárskymi jednotkami,
- prechod vlastníckeho práva dedením k pôvodným nehnuteľnostiam, ktoré boli skolektivizované a ku ktorým bola zamedzená možnosť výkonu vlastníckych práv, bol väčšinou možný iba zjednodušeným spôsobom evidencie (označením, že pozemky sú v užívaní socialistickej organizácie, t. j. roľníckeho družstva, bez akejkoľvek geometrickej definície parciel v extraviláne); takáto zjednodušená evidencia sa ukázala v podmienkach rozvoja trhu s nehnuteľnosťami, t. j. po roku 1989, nepoužiteľnou,

d) majetkoprávne usporiadanie pozemkov v extraviláne, ktoré boli trvale zabraté pod stavby (vodné nádrže, cesty, železnice, regulované vodné toky a pod.) odkúpením, prípadne vyvlastnením, bolo zrealizované len výnimočne; podobne i pozemkov v intravilánoch obcí pod komplexnou bytovou výstavbou,

- nijaká inštitúcia nebola poverená v období 1951 až 1989 funkciou správcovstva informačného systému o vlastníckych právach k pozemkom v extraviláne; po roku 1989 bolo treba vychádzať z neúplného informačného systému pozemkovej knihy so zakonzervovaným stavom roka 1950, ktorý bol kombinovaný s informačným systémom evidencie nehnuteľností a s nevyhnutnosťou postupnej aktualizácie tohto stavu o všetky zmeny za obdobie od roka 1950.

Komplikovaná a bez zmeny legislatívnych noriem neriešiteľná situácia evidencie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam sa začala po roku 1989 čím ďalej tým väčšími prejavovať prvkami evidenčného chaosu. Bola spôsobená nepriaznivým dedičstvom minulosti, nedoriešenými právnymi vzťahmi k nehnuteľnostiam ešte v pozemkovej knihe a násilným potlačovaním súkromných vlastníckych vzťahov k pôde po roku 1948.

Nová právna úprava katastra spôsobila, že činnosť katastrálnych úradov sa svojou rozhodovacou činnosťou stala obdobjom rozhodovacej činnosti súdov. Týmto sa činnosť katastrálnych úradov začala zásadne odlišovať od typickej činnosti orgánov štátnej správy a začala niesť v sebe prvky justičnej činnosti.

Tab. 2 Vývoj počtu návrhov na vklad práva do katastra nehnuteľností v období 1993 až 2007

Rok	Počet rozhodnutí o návrhu na vklad práva do katastra nehnuteľností			Počet zapísaných záznamových listín do katastra nehnuteľností
	povolené	zamietnuté	zastavené	
(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1993	61 088	780	989	172 434
1994	72 219	1 034	988	210 165
1995	107 205	1 324	1 347	270 633
1996	135 344	740	1 669	318 777
1997	172 029	577	1 960	356 508
1998	219 395	829	2 770	447 369
1999	215 416	912	2 668	463 414
2000	210 619	1 260	2 988	476 817
2001	203 594	1 448	2 755	444 550
2002	246 461	1 336	3 378	492 431
2003	226 422	1 165	2 787	252 577
2004	219 063	1 343	2 754	249 478
2005	248 924	1 469	2 986	276 848
2006	263 487	1 996	3 183	293 286
2007 (odhad)	276 000	2 000	3 000	305 000

4. Právo Európskej únie a nová právna úprava katastra na Slovensku

Medzinárodné zmluvy, ktorými sú o vstup do Európskej únie (EÚ) sa usilujúce krajiny (a teda aj Slovenská republika v poslednom desaťročí dvadsiateho storočia) viazané, sa na oblasť katastra nehnuteľností a registrácie práv k nehnuteľnostiam (správcovstva nehnuteľností) priamo nevzťahujú. Medzinárodné zmluvy iba zakotvujú všeobecné princípy nepriamo sa dotýkajúce správcovstva nehnuteľností. Napr. čl. 17 Všeobecnej deklarácie ľudských práv zakotvuje právo vlastníť majetok, rovnaké právo všetkých druhov vlastníctva, najmä zrovnoprávnenie vlastníckeho práva občanov, právnických osôb i štátu a poskytovanie rovnocennej ochrany tomuto právu, garancie rovnakého zákonného obsahu a ochrany vlastníckeho práva všetkých vlastníkov, garancie dedenia. S tým je priamo spojené i rovnaké právo nadobúdania vlastníctva nehnuteľností pre všetky osoby a udržania si tohto vlastníckeho práva, resp. vyvážené spravodlivé obmedzenie nadobúdania vlastníctva nehnuteľností a obmedzenie jeho udržania – vyvlastnenie, alebo obmedzenie výkonu tohto vlastníctva. Podobne článok 1 Konvencie na ochranu ľudských práv a základných slobôd (Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms as amended by Protocol Nr. 11, Rome, Italy, 4. 11. 1950), ďalej iba „Konvencia“, ustanovuje,

že každá fyzická alebo právnická osoba má právo na nerušené užívanie majetku v svojom vlastníctve a že nikto nebude tohto vlastníctva zbavený s výnimkou prípadov vo verejnom záujme a to za podmienok upravených zákonom a všeobecnými zásadami medzinárodného práva. Obdobným všeobecným spôsobom je v medzinárodných zmluvách deklarovaná potreba ochrany ďalších práv, napr. práva na prístup k informáciám, na hospodársky rozvoj čiže na právo podnikat' a na podiel na tomto rozvoji, na právo vytvárať združenia, na ochranu súkromia, na právo na slobodnú voľbu povolania atď. Z tohto vzťahu medzi právami vyplýva na jednej strane, že záruka vlastníctva, čo je právo na slobodu, je úplná iba s ďalšími spomenutými slobodami, kým na druhej strane ďalšie práva (slobody) si vyžadujú byť doplnené zárukou vlastníctva, najmä vlastníctva nehnuteľností. Legislatívny stav v Slovenskej republike začiatkom deväťdesiatych rokov začal postupne reflektovať tieto všeobecné princípy a potrebu ich vyváženého uplatnenia a to so zvýšeným dôrazom na ochranu vlastníctva a na ochranu konania v dobrej viere.

Podobne ani komunitárne právo EÚ postup pri správcovstve nehnuteľností osobitne neupravovalo. Právne úpravy v tejto oblasti boli a sú úplne ponechané na kompetenciu jednotlivých členských krajín EÚ. V tejto oblasti EÚ od členských krajín vyžaduje iba funkčnosť právnej úpravy pri rešpektovaní viacerých už spomenutých všeobecných princíпов.

5. Konvencia na ochranu ľudských práv a základných slobôd a rozhodovanie o vzniku, zmene a zániku práva k nehnuteľnostiam

Kataster nehnuteľností v Slovenskej republike predstavuje komplexné organizačné i kompetenčné zintegrovanie niekdajších pozemkovoknižných funkcií s katastrálnymi funkciami. Spravovanie katastra nehnuteľností je v Slovenskej republike v kompetencii katastrálnych úradov, respektíve v kompetencii správ katastra ako miestnych orgánov špecializovanej štátnej správy. Konanie pred týmito orgánmi je správnym konaním.

Intenzívna diskusia bola spojená so stupňom compatibility kompetenčného riešenia správcovstva pozemkov aplikovaného v Slovenskej republike práve vzhľadom na čl. 6 bod 1 Konvencie. Akceptovaný bol záver konštruovaný na predpokladoch, že:

- ide o nesorové konanie (zmluvný transfer práva),
- proti rozhodnutiu o zamietnutí návrhu na vklad práva do katastra je prípustný riadny opravný prostriedok, o ktorom rozhoduje súd,
- o návrhu na vklad práva k nehnuteľnostiam do katastra rozhoduje zamestnanec katastrálnej autority, ktorý má na to osobitnú odbornú spôsobilosť.

V závere diskusie bolo akceptované splnenie podmienok čl. 6 bod 1 Konvencie, ak v tomto druhu správneho konania s prvkami justičného charakteru v prvom stupni rozhoduje orgán špecializovanej štátnej správy.

Rozhodovanie o návrhu na vklad vecného práva do katastra nehnuteľností je správne nesorové konanie s prvkami justičného charakteru. Vklad vlastníckeho práva (a iného vecného práva) do katastra v Slovenskej republike v zmysle katastrálneho zákona je budovaný na tých istých princípoch, ako boli princípy niekdajších pozemkových kníh na Slovensku do roku 1951 a širšie v celej strednej Európe.

6. Európska hospodárska komisia OSN a kataster nehnuteľností

Na základe žiadostí z viacerých krajín strednej a východnej Európy Hospodárska komisia pre Európu Hospodárskej a sociálnej rady Organizácie Spojených národov (OSN) vypracovala rozsiahlu analytickú štúdiu, v ktorej zafinovala komplexnú sériu predpokladov a zásad, na základe ktorých odporúčala riešiť správcovstvo informačného systému o nehnuteľnostiach a o vlastníckych a iných právach k nim vrátane registrácie týchto práv v krajinách, ktoré sa v prvej polovici deväťdesiatych rokov nachádzali v skupine krajín s prechodovou ekonomikou. Je osobitne podnetné a mimoriadne povzbudzujúce pre legislatívno-organizačný vývoj na Slovensku po roku 1989 porovnanie, do akej miery sa zohoduje naša súčasná platná právna úprava s regulatívnymi odporúčaniami Hospodárskou komisiou pre Európu OSN. Týmto dostal náš doterajší legislatívny vývoj a dosiahnutý stav uznanie z najvyššieho fóra.

Smernice [4] umožnili konfrontovať správcovstvo informačného systému o nehnuteľnostiach a o vlastníckych právach k nim sa viažucich v krajinách s prechodovou ekonomikou so správcovstvom z krajín s dlhou tradíciou trhovej ekonomiky a tým zároveň využívať výhody z metód, politiky a postupov pri správe pozemkov, ktoré sa vyvinuli za dlhé obdobie v trhových ekonomikách krajín západnej Európy.

Smernice [4] zároveň zdôrazňujú, že síce krajiny s prechodovou ekonomikou sa môžu veľa priučiť zo západných skúseností, ale potrebujú si vybudovať resp. zdokonaľiť svoj vlastný systém v rámci svojho vlastného sociálneho, ekonomického a kultúrneho prostredia. Smernice ďalej odporúčajú zväziť pre krajiny s prechodovou ekonomikou možnosť zavedenia integrovaných informačných systémov o pozemkoch, kde formálna registrácia právne záväznej informácie a technická informácia o pozemkoch podlieha dozoru, kontrole a spravovaniu v jedinom verejnoprávnom zariadení a nerozdružuje sa medzi dve alebo viac ministerstiev alebo úradov. Toto odporúčanie si Hospodárska komisia pre Európu Hospodárskej a sociálnej rady OSN osvojila po vyhodnotení komparatívnej analýzy informačných systémov o nehnuteľnostiach a o vlastníckych právach k nehnuteľnostiam zo všetkých i pridružených krajín Európskej únie. Vo výslednici ako optimálny odporúčaný model pre krajiny s prechodovou ekonomikou bolo zvolené dobové riešenie k časovému horizontu 1995 aj v Slovenskej republike, ale aj v ďalších krajinách, napr. v Česku, v Maďarsku, na Cypre. Tento model integrovanej špecializovanej štátnej správy, kde rozhodovanie o vzniku, zmene a zániku vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam a spravovanie technických aspektov informačného systému katastra nehnuteľností podlieha jedinej inštitúcii si osvojilo v roku 2004 aj Nórsko a v roku 2007 Švédsko.

V rámci základného katastrálneho systému sa v niektorých krajinách Európy spája kompetencia rozhodovania o vzniku, zmene a zániku vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, vykonávanie zmien, pozemkové úpravy, katastrálne mapovanie, evidencie nehnuteľností, evidencie vlastníctva a iných práv, oceňovanie nehnuteľností a zdaňovanie. V mnohých častiach Európy sa však kataster vyvinul iba ako podklad na zdaňovanie pozemkov, zatiaľ čo právne postupy pozemkovej správy sú riešené oddelene a vlastnícke právo sa zapisuje do pozemkových kníh, v dôsledku čoho vznikol podvojný systém. Smernice [4] varujú, že zavedenie podvojného systému (jeho plná funkčnosť v bývalom Československu sa skončila 1. 1. 1951) vedie k dvojnásobnému úsiliu a k zložitejším postupom pozemkovej správy ako by bolo inak nutné. Z dlhodobého hľadiska bude dôležité, aby sa tieto oddelené systémy prepojili do jedného spoločného systému.

7. Vzťah komplexnosti údajovej bázy katastra nehnuteľností a funkčnosti katastra

Vzťahy medzi každou o členstvo v EÚ sa uchádzajúcou krajinou a EÚ boli modelované prostredníctvom predvstupovej stratégie asociovaných krajín EÚ. Strategickým nástrojom týchto vzťahov v deväťdesiatych rokoch dvadsiateho storočia pre Slovensko sa stal Národný program pre prijatie *acquis communautaire* v Slovenskej republike prijatý v decembri 1997. Národný program stanovil dvojité programovanie priorít odporučených Európskou komisiou s cieľom pomôcť Slovensku pripraviť sa na vstup a na druhej strane zaistiť finančné prostriedky určené na implementáciu týchto priorít. Prioritné oblasti pre vstup sa premietli do konkrétnych najmä strednodobých opatrení. Strednodobá priorita z Národného programu „Dokončenie registrácie – evidencie vlastníckych vzťahov k pôde ako základu rozvoja trhu s pôdou“ bola zaradená medzi najdôležitejšie opatrenia týkajúce sa štruktúrálnej politiky a politiky rozvoja vidieka. Podstata dodnes prebiehajúcej úlohy spočívala v tvorbe tzv. registrov obno-

vene evidencie pozemkov, čiže v doplnení bázy údajov o nehnuteľnostiach údajmi o vlastníckych právach k nehnuteľnostiam tak, aby všetky operácie na trhu s nehnuteľnosťami mohli byť vykonávané na počkanie. Samotné doplnenie bázy údajov prebieha v dvoch krokoch (register E a definitívny register C katastra) v závislosti od toho, či ide o pozemky vymedzené vlastníckymi hranicami a nachádzajúce sa v nájme a v teréne zlúčené do väčších celkov a teda spravidla nezreteľné alebo o pozemky zobrazené v katastrálnej mape, ktorých vlastnícke právo je už evidované v liste vlastníctva C registra. Táto transformácia údajov z predchádzajúcich evidencií a z jednotlivých listín, teda z ich latentnej podoby do informačného systému katastra nehnuteľností, sa ukázala ako osobitne náročná na rozpočtové prostriedky štátu. Splnenie tejto úlohy priamo ovplyvňuje rozbehnutie plného trhu s nehnuteľnosťami v Slovenskej republike. Súčasný templo plnenia úlohy, ktoré je pomalšie oproti pôvodným predpokladom, je spôsobené rozpočtovou nedostatočnosťou a pochopiteľnou politickou nechotou preniesť ťarchu financovania tejto aktivity na vlastníkov nehnuteľností [5] a [6].

Súčasný stav spravovania katastra nehnuteľností je charakterizovaný o. i. aj vysokým počtom duplicitného vlastníctva spôsobeného skutočnosťou, že vydané prídelové listiny po roku 1946 sa nedôsledne a iba vo veľmi malom rozsahu zapisovali do pozemkovej knihy. Už samotné vydanie listiny o prídele malo právny následok vznik vlastníckeho práva k prideleným nehnuteľnostiam a to bez toho, aby táto listina bola zapísaná v pozemkovej knihe. Toto umožňovalo po roku 1989 začať zneužívať tento stav neúplnej aktualizácie v pozemkovej knihe evidovaného vlastníctva a požiadať zahrnúť do dodatočného dedičského konania pozemky obsiahnuté už v prídelových listinách. Ak sa uchádzal prídelca po zápise takéhoto dedičstva do katastra nehnuteľností o zápis svojej prídelovej listiny, bol v dôsledku duplicitného vlastníctva odkázaný na konanie pred súdom.

8. Šírka záberu novej právnej úpravy katastra

Pohľady na novú právnu úpravu katastra nemožno obmedziť iba na nové riešenie vzniku, zmeny a zániku vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam na základe kontraktov. Nová právna úprava oproti dovtedajšej evidencii nehnuteľností zadefinovala prepracovaným, precíznym spôsobom viaceré kompetencie a činnosti miestnych orgánov štátnej správy katastra (rozhodovanie o oprave chyby v katastri ako osobitný druh správneho konania, revízia údajov katastra, obnova katastrálneho operátu novým mapovaním, inštitúit verejnosti údajov katastra, súčinnosť pri spravovaní katastra s komerčnými geodetmi, konanie o zmene hranice katastrálneho územia).

Inú skupinu činností obsiahla úplne nanovo – niektoré s časovo limitovanou účinnosťou (obnova katastrálneho operátu skrátenou formou, konanie o určení priebehu hranice pozemkov, konanie o štandardizácii geografických názvov v súčinnosti so zákonom NR SR č. 215/1995 o geodézii a kartografii v znení neskorších predpisov, inštitúit hodnovernosti a záväznosti údajov katastra, reštitučné zmeny hranice obce). Do tejto skupiny patria aj nové kompetencie obsiahnuté v zákone NR SR č. 180/1995 Z. z. v znení neskorších predpisov, a to najmä s akcentom na rozhodovanie o schválení nového registra obnovené evidencie pozemkov v príslušných katastrálnych územiach.

Aj tieto legislatívne zmeny komplexne dotvorili pôsobenie novej právnej úpravy tak, ako si to dobové spoločenské

požiadavky žiadali a prispeli k napredovaniu v tejto citlivej oblasti, najmä k zvýšeniu právnej istoty vlastníkov a k zvýšeniu informačnej spôsobilosti katastra nehnuteľností. Pôsobenie väčšiny týchto aspektov novej právnej úpravy katastra je aj štatisticky vysledované a zdokladované, žiaľ takáto komplexná prezentácia novej právnej úpravy katastra presahuje fyzické možnosti nášho príspevku.

9. Záver

Vytvorenie resp. revitalizácia súkromného vlastníctva nehnuteľností súbežne so zrovnoprávnením všetkých druhov vlastníctva predstavuje jeden z najvýznamnejších krokov na prechode z ústredne plánovaného hospodárstva na trhovú ekonomiku na začiatku deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia. Aby sa mohli uskutočňovať investície, musia mať investori dôveru, že majetok, ktorý vytvárajú, bude postavený na pozemkoch, ku ktorým existuje bezpečný právny nárok. Tu musí byť jasný a pevný zákonný rámeč správcovstva informačného systému o vlastníckom práve k nehnuteľnostiam a o iných vecných právach k nehnuteľnostiam.

Prijatie novej právnej úpravy katastra na uskutočňovanie funkcií štátu, najmä na ochranu vlastníckych vzťahov k nehnuteľnostiam, sa stalo nevyhnutným dôsledkom spoločenských zmien prebiehajúcich na Slovensku na prelome osemdesiatych a deväťdesiatych rokov dvadsiateho storočia [1] a [2]. Táto právna úprava, neskôr v podobe nového zákona č. 162/1995 Z. z. [3], začala slúžiť zároveň ako štátny informačný systém o nehnuteľnostiach. Prostredníctvom katastra nehnuteľností štát uskutočňuje niektoré svoje funkcie a to predovšetkým funkciu ochrany práv a slobôd (ochranu práv k nehnuteľnostiam) a hospodársko-organizátorskú funkciu (najmä utváranie podmienok na plynulý trh s nehnuteľnosťami, na podnikateľskú činnosť, na ochranu pôdneho fondu a na ochranu životného prostredia). Pri plnení týchto funkcií veľmi dôležitú a nenahraditeľnú rolu zohrával inštitút vkladu vlastníckeho práva a iných vecných práv do katastra nehnuteľností, ktorý sa v súčasnej podobe osvedčil. Konanie pred správnym orgánom je podstatne jednoduchšie, rýchlejšie a hospodárnejšie, ako konanie pred orgánom súdu a vzhľadom na kontraktálny charakter návrhov je vo veľkej väčšine prípadov vklad práva do katastra povolený, čiže účastníkom konania je vyhovené. Z doterajšej praxe možno jednoznačne potvrdiť, že úzke prepojenie technických geodeticko-kartografických činností s rozhodovaním o vkladoch práva k nehnuteľnostiam do katastra nehnuteľností sa osvedčilo.

Podstata súčasného kompetenčného riešenia spočíva tom, že prvostupňové rozhodovanie o splnení zákonom ustanovených hmotnoprávných podmienok vzniku, zmeny a zániku vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (rozhodovanie o povolení vkladu vlastníckeho práva do katastra) je zverené špecializovaným orgánom štátnej správy katastra a to katastrálnym úradom. Táto ich rozhodovacia činnosť sa stala obdobou rozhodovacej činnosti súdov a týmto nesie v sebe prvky justičnej činnosti. Súčasný kataster nehnuteľností sa od svojho vzniku dynamicky rozvíja, ročne zabezpečuje až 600 tis. úkonov pri nakladaní s nehnuteľnosťami za účasti takmer 3 mil. účastníkov konania. Hodnotové vyjadrenie výkonov katastrálnych úradov pri zabezpečovaní požadovaných služieb predstavuje viac ako 1,2 miliardy Sk ročne. Spoplatnené a oslobodené úkony pri poskytovaní informácií z katastra nehnuteľností z centra a regiónov predstavujú spolu hodnotu viac ako 1,5 miliardy Sk ročne. Tento trend si kataster zachoval aj keď v minulosti bol finančné a personálne

značne podhodnotený. Pritom priemerná mesačná mzda zamestnancov rezortu je ďaleko najnižšia oproti ostatným špecializovaným orgánom štátnej správy a hlboko pod priemerom priemernej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve.

Takmer 2700 zamestnancov pracuje s údajovou bázou, ktorá predstavuje viac ako 40 miliónov údajov o nehnuteľnostiach a o právach k nehnuteľnostiam, z toho:

- 13 miliónov parciel,
- 1 milión bytov vo vlastníctve fyzických a právnických osôb,
- takmer 1,5 milióna stavieb s uvedeným súpisným číslom,
- takmer 4 milióny listov vlastníctva,
- 21 miliónov vlastníkov.

Od roku 1993 kataster nehnuteľností neustále plnil obrovskú množinu úloh spojených so spoločenskými požiadavkami transformácie spoločnosti. Zabezpečoval realizáciu prevodov nehnuteľností pri malej a veľkej privatizácii, vo všetkých druhoch reštitúcií, transformáciu poľnohospodárskych družstiev, prechod majetku štátu na obce a vyššie územné celky, predaj štátnych a družstevných bytov. Kataster taktiež sústavne zabezpečuje proces obnovy evidencie pozemkov a právnych vzťahov k nim. Dnes sú už v katastri zapísané ROEP-y z 2090 katastrálnych území. Kataster nehnuteľností tiež osobitne intenzívne spolupracuje pri pozemkových úpravách.

Kataster nehnuteľností je jedným z najdôležitejších nástrojov rozvoja ekonomiky, čo vychádza z uvedených činností, ale je tiež súčinný pri budovaní infraštruktúry Slovenska, výstavbe hypermarketov, priemyselných parkov, diaľnic, nových bytov a pod. Všetky tieto činnosti predstavujú sústavný nárast prác, ktoré vyplývajú z počtu podaní účastníkov a ktorý predstavuje priemerný ročný nárast 10 %.

Základ koncepcie ďalšieho rozvoja katastra nehnuteľností je v súlade s programom informatizácie spoločnosti, t. j. elektronizácia služieb s on-line prepojením a modernizácia prác v procese katastrálneho konania a poskytovania

služieb. Táto cesta je jednoznačne správna, čo potvrdzuje aj spustenie bezplatného katastrálneho portálu, ktorý je súčasťou tejto koncepcie. Od 1. 9. 2007 do dnešného dňa bolo zaznamenané vyhľadávanie vlastníka v 3 800 tis. prípadoch, výpisy z listu vlastníctva boli poskytnuté v počte 1 200 tis. a počet zobrazených máp bol 550 tis. V rámci operačných plánov elektronizácie spoločnosti sa pripravujú ďalšie projekty ako napr. elektronická podateľňa, v rámci ktorej budú výpisy z listov vlastníctva poskytované vo forme verejných listín, a tiež zavedenie nového programového vybavenia na správach katastra, tzv. viacúčelového katastra.

LITERATÚRA:

- [1] Zákon č. 265/1992 Zb. o zápisoch vlastníckych a iných vecných práv k nehnuteľnostiam.
- [2] Zákon SNR č.266/1992 Zb. o katastri nehnuteľností v Slovenskej republike.
- [3] Zákon NR SR č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam.
- [4] Smernice na pozemkovú správu s osobitným zreteľom ku krajinám s prechodovou ekonomikou. Hospodárska a sociálna rada Spojených národov HBP/R.354/Add.1. Bod 5 (c) rokovania šiesteho zasadania v Ženeve 18.–20. 9. 1995 Hospodárskej komisie pre Európu Výboru pre obývané oblasti.
- [5] HORŇANSKÝ, I.–MACKO, J.: Dôležitý krok k dobudovaniu bázy údajov katastra nehnuteľností. 16 s. Geodetický a kartografický obzor, 43/85, 1997, č. 2, s. 37-41.
- [6] HORŇANSKÝ, I.: Kompletizácia bázy údajov o vlastníckych vzťahoch v katastri nehnuteľností. Geodetický a kartografický obzor, 43/85, 1997, č. 12, s. 263–267.

Do redakcie došlo 25. 1. 2008

Lektoroval:
JUDr. Juraj Macko,
Bratislava

Z DĚJIN GEODÉZIE, KARTOGRAFIE A KATASTRU

Pasážníky na Geodetické observatoři Pecný

Ing. Georgij Karský, CSc.,
Praha

528.2:528.3

Abstrakt

V rámci padesátého výročí existence a činnosti Geodetické observatoře Pecný (1957–2007) se připomíná dávno uzavřená etapa astronomických měření pasážníky na observatoři – hlavně její začátky. A to jednak měření vlastními, jednak „hostujícími“ přístroji, kterými se na Pecném měřilo v rámci určování rozdílů zeměpisných délek. Pasážníky byly v časech počátků observatoře jejími hlavními přístroji.

Transits at the Geodetic Observatory Pecný

Summary

On the occasion of 50th anniversary of the existence and activity of Geodetic Observatory Pecný (1957–2007) described is the phase of transit observations at the Observatory, long ago closed – mainly beginnings of the period. Measuring were made by own transits of the Observatory, as well as by „visiting“ transits when differences in longitudes were observed. Transits were main instruments in the starting days of the Observatory.

1. Padesát let Geodetické observatoře Pecný

V roce 2007 nastalo „významné životní jubileum“ Geodetické observatoře Pecný v Ondřejově u Prahy (GOPE). Ta vznikla před padesáti lety jako pracoviště tehdejšího Geodetického a topografického ústavu v Praze (GTÚ). Roku 1965 byla observatoř převedena do Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického (VÚGTK), původně sídlícího v Praze, od roku 1981 ve Zdíbech.

Observatoř zahájila svou činnost astronomickým měřením času a šířky v rámci Mezinárodního geofyzikálního roku a spolupráce (MGR, MGS) v letech 1957 až 1959 [1], a také měřením rozdílů zeměpisných délek mezi základními body (některých) zemí tehdejšího socialistického tábora – to vše pasážníky. Obsah a rozsah činnosti observatoře se během let měnil a rozšiřoval, a již dlouhou dobu je GOPE pracovištěm s širokou mezinárodní spoluprací v oblasti kosmické geodézie, gravimetrie – i tzv. GPS meteorologie, s testovací základnou pro měření GPS a s dalšími aktivitami. O vědeckých přínosech observatoře pojednává kolektiv autorů [2]. Jsou tu citace mnohých (ale jistě nikoliv všech) publikací, s činností observatoře souvisejících.

O historii Pecného psala již řada autorů, zpravidla v příležitosti různých „kulatých“ výročí – observatoře či VÚGTK. Z poslední doby je nejpodrobnější práce Ing. Josefa Šuráně, CSc. [3]. Ve stejném sborníku jako [3] jsou některé další dílčí příspěvky k tématu (autoři P. Holota, G. Karský, K. Kut, V. Nejedlý), včetně citací jdoucích do minulosti i podrobností. Zde se však budeme věnovat jen jednomu aspektu historie Geodetické observatoře Pecný – měření pasážníky, přesněji hlavně pasážníkům samotným. Využijeme k tomu i informací ze studie Ing. Jana Rambouska [4], který shrnuje průběh, vývoj technologií i statistiku časových a šířkových měření na Pecném – pro pasážníky do konce roku 1975.

2. Co je to pasážník?

Pasážník, plným názvem průchodní nebo též pasážní přístroj, je zařízení pro pozorování (zjišťování časů) průchodů hvězd svislou rovinou, vertikálem. Tou rovinou je zpravidla poledník, pak se určuje místní čas (a s ním zeměpisná délka), ale může jít i o tzv. první vertikál, rovinu jdoucí zenitem a body východním a západním, kdy se určuje zeměpisná šířka. Je možné též orientovat pasážník do roviny jdoucí nějakým bodem – a určoval by se astronomický azimut směru k tomuto bodu. Poznamenejme, že druhý a zvláště třetí způsob použití pasážníku se i v dobách rozkvětu tradiční astrometrie a geodetické astronomie používaly jen málo. A že se v tomto textu věnujeme jen přenosným pasážníkům časových služeb a geodetických měření, nikoliv stabilním přístrojům fundamentální astrometrie z velkých observatoří.

Dalekohled pasážníku se tedy má pohybovat tak, aby se mohl pozorovat celý vertikál, tedy zpravidla poledník (o ničem jiném již dále nebudeme uvažovat), a jen ten vertikál. Pozorování pouze v určité svislé rovině se zařídí snadno – pasážník má jen vodorovnou osu, kolem které se otáčí přímý nebo lomený dalekohled. A k tomu, aby byla osa skutečně vodorovná, slouží závěsná nebo sázeční libela na ose, spolu s příslušnými stavěcími šrouby na základně přístroje. Pro nastavení zenitové vzdálenosti hvězdy, která se má pozorovat, je na pasážníku malý dělený kruh. Nastavení do poledníku, nebo jiného žádoucího vertikálu, je již složitější – ale nebudeme se zde pouštět dále do teorie pasážníku, redukce mě-

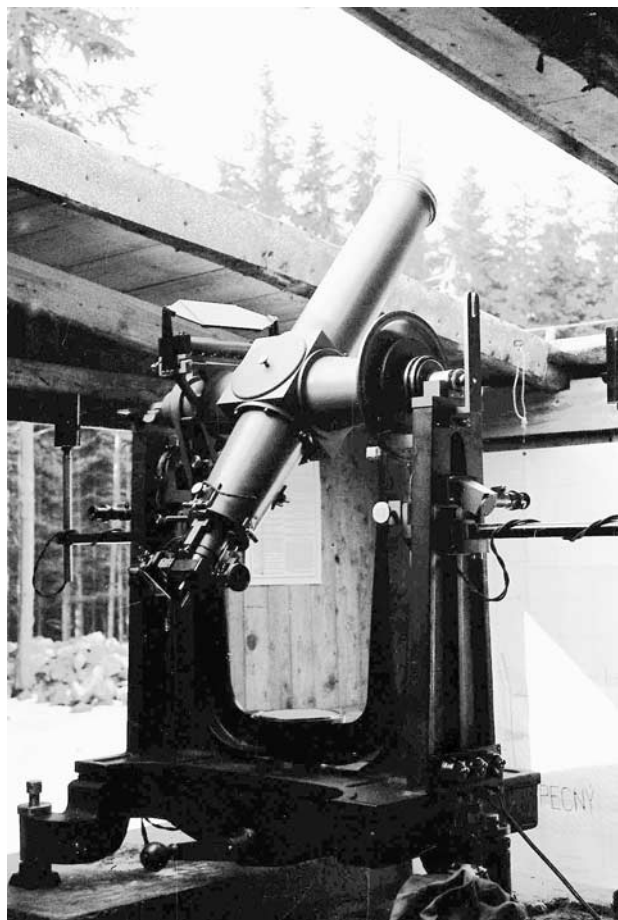
ření, určování a uvažování jeho chyb (kolimace aj.), ani do jeho obecné historie. Odkážeme na některou z učebnic geodetické astronomie, z posledních třeba na prof. Ing. Josefa Kabeláče, CSc. a prof. Ing. Jana Kosteleckého, DrSc. [5], ze starších na knihu Ing. Dr. Ladislava J. Lukeše [6], nebo na překlad knihy ruského profesora S. N. Blažka, který pořídil Ing. Stanislav Holub [7]. Připomeneme jen, že pro určování časů (okamžiků průchodů hvězd poledníkem) má pasážník okulárový kontaktní mikrometr (dříve zvaný „neosobní“ – jímž jistě není) s pohyblivým vláknem nebo ryskou k manuálnímu sledování hvězdy. Při tomto sledování se v určitých polohách vlákna spínají kontakty mikrometru, okamžiky těchto sepnutí či rozepnutí se registrují na nějakém záznamovém zařízení, chronografu, a z nich se počítají časy průchodu hvězdy. Některé pasážníky používaly též motorický pohyb vlákna mikrometru, nebo fotoelektrickou registraci průchodů hvězd mřížkou v ohnisku objektivu. Poznamenejme ještě, že kritickým místem z hlediska přístrojových chyb pasážníku jsou pracovní čepy vodorovné osy: dalekohled je velký a těžký, a i přes odlehčovací systémy (pružinové či závažím) se hlavně ložiska (ale i samotné čepy) snadno opotřebovávají a deformují, což ovlivňuje i určené sklonu osy libelou – velmi významné pro přesnost měření. Některé pasážníky mají navíc dvojice Talcottových libel, které lze pevně spojit s dalekohledem, aby se spolu s mikrometrem otočeným o 90° mohly přesně měřit malé rozdíly zenitových vzdáleností hvězd v Horrebow-Talcottově metodě určování šířek. Tyto libely měly i všechny pasážníky Pecného.

3. Pasážníky Pecného

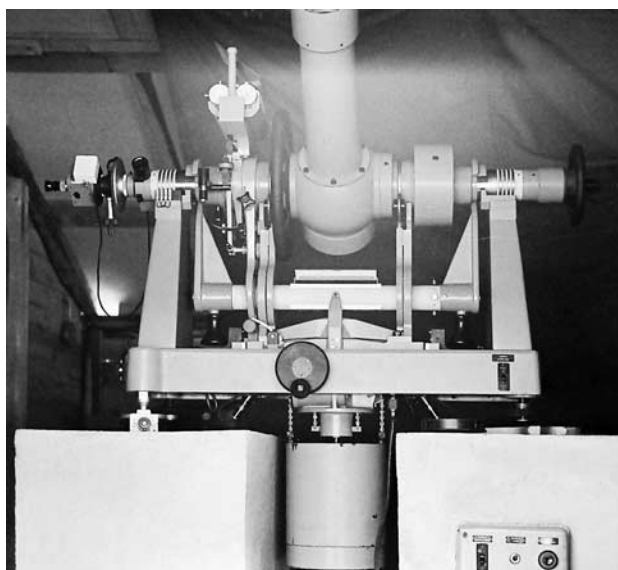
Na Geodetické observatoři Pecný pracovaly (za pomoci observatořů) tři pasážníky – zpočátku v provizorních domcích. Byly to dva pasážníky Secrétan 80/800 mm (tj. průměr objektivu/ohnisková vzdálenost v mm), výrobních čísel 4202 a 4203 francouzské výroby (označovaly se jako S 420i), a německý pasážník Zeiss AP 100/1000 mm č. 16069 (budeme ho nazývat prostě „Zeiss“ nebo „AP“). Secrétany měly zvětšení 50 x, Zeiss 100 x.

Pasážníky Secrétan byly zakoupeny na počátku druhé světové války (viz poznámka o roku výroby S 4203 v části 5) pro astronomická měření v základní síti. Na obr. 1 je S 4202 bez sázeční libely, vlevo nápadně zrcátka u Talcottových libel, pod dalekohledem „talíř“ ruťového horizontu. Podrobný popis Secrétanu uvádí Lukeš [6] (a má ho i na deskách knihy) – my jen převezmeme pár údajů: hmotnost podstavce 109,5 kg, vodorovné točné osy s dalekohledem 33 kg, sázeční libely 4 kg (k tomu ještě bedny 38,5 a 66 kg), citlivosti sázeční i dvou Talcottových libel 1"/dílek. K přístroji patřil i snad nikdy soustavně nepoužívaný stroj pro mechanický pohyb mikrometru, kdy pozorovatel měl sledovat hvězdu nikoliv ručním otáčením točiček mikrometru, ale změnami rychlosti motoru (což by asi znamenalo podstatně jiné osobní chyby – jak se později ukázalo u cir-kumzenitálu).

K té sázeční libele se váže následující legenda. Když dr. Emil Buchar za války měřil na kterémsi astronomickém bodu, dostal se na kontrolu německý úředník. Dr. Buchar mu nechal potěškat libelu, vysvětlil, že před a po měření každé hvězdy je třeba ji nasadit, odečíst a sejmout – a na základě toho přý polní astronomové dostali potravinové lístky pro těžce pracující (nejsem si jist, mám-li tuto historku přímo od profesora Buchara, nebo ji vyprávěl někdo jiný). – Jakýmsi řízením

Obr. 1 Pasážník Secréatan 4202 v provizorním domku na Pecném

Obr. 2 Pasážník Zeiss AP 100/1000 v provizorním domku

osudu se polních měření po řadu let zúčastnil jen S 4203 a také jím měřil Ing. Dr. Ladislav J. Lukeš první „pokusný“ délkový rozdíl Pecný-Potsdam v roce 1955 (Rambousek [4]), zatímco S 4202 byl v poli snad jen v roce 1956.

Při pravidelné kontrole citlivosti libel na velkém zkoušeči Askania Bamberg se v únoru 1958 (jak udává Rambousek [4]) ukázalo, že libely Secrétanů se chovají nepatříčně. Při změně sklonu mikrometrickým šroubem zkoušeče zůstávaly bubliny delší dobu stát na místě (pokaždé jiném), načež se skokem přemístily o více dílků stupnice. Jakoby bubliny uvnitř libel o „něco“ drhly. O spolehlivém měření sklonu točné osy pasážníků nemohlo být ani řeči. Byly tedy od výrobce objednány a časem dodány nové libely, ale mezitím nám nezbylo, než se naučit měřit sklon osy autokolimací pomocí rtuťového horizontu, s čímž našťastí konstrukce Secrétanů počítala. Mezi rameny zvedacího mechanismu pro překládání dalekohledu je miska pro rtuť. Stačí jí tam trochu nalít (v dobách MGR/MGS se rtuť nepovažovala za ostře sledovaný prostředek, ohrožující svět, jako nyní i rtuť teploměru v EU), otočit dalekohled objektivem dolů a spatřit vedle vlastních vláken mikrometru i jejich obrazy po odrazu ve vodorovné hladině rtuťového horizontu. Po ztotožnění obrazů a odečtu bubínku mikrometru v obou polohách překládaného dalekohledu bylo možné spočítat průměrný sklon točné osy. To byla dosti zdoluhavá procedura, takže se konala vždy jen na začátku a konci pozorovací řady (10–12 časových hvězd), což odpovídalo i pokynům pro MGR [8]. V dobré víře se čekalo, že pilíř pasážníku je dostatečně stabilní. A na Pecném stačilo „jen“ upravit osvětlení vláken, odvodit pár vzorečků a hlavně pořídit vhodné schůdky, aby se observátor dostal k vysokému okuláru, aniž by se on či schůdky dotýkaly pilíře. Ta „dobrá víra“ zahrnovala i domněnku, že u pasážníků neobvyklá válcová ložiska Secrétanů jsou v obou polohách rozměrově shodná a souosá s čepý točné osy – a vše jsou přesné válce. Na nějaké vyšetřování nepravidelností čepů v takové sestavě je lépe nemyslet (zpravidla jsou ložiska podobných strojů ve tvaru písmene V a osa se jich dotýká jen v malých ploškách).

Pasážník Zeiss byl pořízen krátce před zahájením prací na GOPE a byl nejprve určen pro měření délkových rozdílů (viz další oddíl). Ale na začátku prací se ukázalo, že dává velmi nekvalitní výsledky, takže měření muselo být přerušeno. Šlo o závalu optické cesty lomeného dalekohledu, podobně jako se stalo J. Šuráňovi u Secrétanu, kdy se uvolnil objektiv v objímce [3]. Po opravě se pasážníkem AP měřily další délkové rozdíly, poté od 2. září 1958 do 18. srpna 1960 šířka metodou Horrebow-Talcottovou, pak až do konce roku 1975 pracoval přístroj v časové službě (údaje podle Rambouska [4]). Na obr. 2 je pasážník Zeiss AP na speciálním pilíři s prostorem pro odlehčovací závaží zvedacího mechanismu osy, obr. 3 ukazuje Talcottovy libely a část mikrometru pasážníku.

Do kompletu pasážníku Zeiss patřila i tzv. umělá hvězda, zařízení pro zjišťování osobních chyb pozorovatelů. Mělo podobu vodorovného přímého dalekohledu (čili kolimátoru) o stejných parametrech jako vlastní pasážník (100/1000 mm) a s mechanicky shodným kontaktním mikrometrem, který v ohniskové rovině pohyboval destičkou s malým otvorem. Ten, osvětlený zezadu, vytvářel pro pozorovatele u pasážníku obraz umělé „hvězdy“, kterou bylo možné sledovat (pro nasměrování svazku paprsků kolimátoru k pasážníku bylo použito pomocné zrcadlo). Mikrometr kolimátoru se pohyboval motorem a z porovnání časů jeho kontaktů s časy kontaktů mikrometru pozorovatele, sledujícího umělou „hvězdu“ se měly určovat pozorovatelovy systematické osobní chyby pro opravy měření. Za-

Obr. 3 Talcottovy libely pasážníku Zeiss

řízení se takto prakticky nepoužilo – asi naštěstí, neboť všechna podobná zařízení dávají z různých důvodů (optických, psychofyzických) nejisté výsledky. Ale uplatnilo se jako kolimátor pro zjišťování šroubových chyb mikrometru, když se pasážníkem AP měřila v MGR/MGS šířka (je o tom zmínka u Buchara [1]).

Počátečních měření pasážníky se účastnili observatoři Ing. Ivo Baueršima, Ing. Georgij Karský, Ing. Jan Rambousek, Ing. Antonín Růkl a Ing. Josef Šuráň, přičemž první a poslední z uvedených přispěli do „fondu“ MGR a MGS největším dílem (45 a 52 pozorovacích řad – viz [9]) Tam je kromě analýzy měření MGR a MGS i jejich časový přehled. Pro MGR použitelná, příslušným způsobem zpracovaná měření pasážníkem AP (tedy i z délkových rozdílů) začala 20. 8. 1957, současně s S 4203 (který měřil jako „dublující“ pasážník podle programu délkových rozdílů) – oba přístroje v provizorních domech. Až později byl vybudován další provizorní domek pro S 4202 a 19. 5. 1958 v něm zahájeno měření – také s určením sklonu pomocí rtuťového horizontu. Do konce roku 1960 byly vybudovány na observatoři dva definitivní pavilony pro pasážník Zeiss AP (s pilíři pro přístroj a pro umělou hvězdu – dnes je v něm prototyp Šuráňova fotoelektrického cirkumzenitálu) a pro Secrétan (se čtvercovým pilířem, pro případné měření v I. vertikálu), i domek pro cirkumzenitál a pavilon pro vizuální zenitteleskop v dolní části areálu (Šuráň [3]). Stěny pavilonu pro Secrétan rozvalil orkán Kyrill v noci z 18. na 19. 1. 2007, ale to už tam pasážník dávno nebyl.

Již ta první měření pasážníky v MGR/MGS měla slušnou úroveň. Podle Bucharova přehledu činnosti v tomto projektu [1] byla střední chyba jedné řady měření Secrétany 0,014 s, Zeiss dával 0,010 s. Šířka měřená Zeissem měla ze čtyř párů hvězd střední chybu 0,16". Měření pasážníky na GOPE skončila koncem roku 1975 – dále se astronomické určování rotačního času konalo jen novým velkým cirkumzenitálem VÚGTK, sporadicky až do poslední doby.

4. „Hostující“ pasážníky délkových rozdílů

Měření rozdílů zeměpisných délek mezi základními body (některých) zemí východního bloku v letech 1957 – 58 bylo velkou a organizačně náročnou akcí; přehled o ní podávají Šuráň [3] a Rambousek [4], od nichž jsou převzaty následující údaje. Měřilo se v různých sestavách mezi body (observatořemi) Borowa Góra (BoGo), Budapešť (Bu), Bukurešť, Moskva, Pecný (Pe), Potsdam (Po), Sofie. Z každé země se účastnila observační skupina s pasážníkem a dalším vybavením. Většinou šlo o vizuální pasážníky Zeiss AP 100/1000 mm, Maďaři měli přístroj Askania 90/900 mm, a dvě sovětské skupiny používaly pasážníky ruské výroby s fotoelektrickou registrací průchodů. Každá skupina měřila nejprve alespoň 5 nocí (minimálně 10 časových hvězd a 2 u pólu) na své domovské observatoři. Pak, bylo-li dosaženo alespoň tří společných nocí, se skupiny vyměnily a měřily alespoň 10 nocí na „protistanici“ (se šesti společnými), a následoval návrat domů a opět žádaných 5 nocí (3 společné). Výjimkou bylo měření rozdílů Pecný – Borowa Góra, který po poruše našeho pasážníku Zeiss změřily dvě polské skupiny. Rozdíly délek Pecný – Potsdam a Pecný – Budapešť se již měřily standardně – observátorem naší skupiny byl Ing. Josef Šuráň (dnes CSc). Organizační informace pro řízení měření a rozhodnutí o přesunech se předávaly telegraficky – a je zřejmé, že povětrnostní situace to mohla dosti komplikovat.

O „hostujících“ pasážnicích (či o jejich observátorech) sestavíme nyní podle Šuráň [3] a zčásti i podle Rambouska [4] tab. 1.

Z tab. 1 vidíme, že na Pecném se vystřídaly čtyři pasážníky ze zahraničí, takže celkem se zde v historii vyskytovalo pasážních přístrojů sedm. Čísla a podrobnosti o „hostujících“ přístrojích bychom mohli najít v některých publikacích o tomto měření rozdílů zeměpisných délek. Šuráň [3] cituje čtyři (autoři J. Radecki a J. Šuráň), zatímco v Odvětvové knihovně zeměměřičtví a katastru VÚGTK jsou další zprávy o měřeních, výpočtech a souvisejících otázkách (časové signály, způsoby měření, vyrovnání...) akce délkových rozdílů 1957 až 1958. Je jich 30 a jsou vedeny jako materiály z Konference geodetů – astronomů SSSR a LDS ve Varšavě, 15. až 20. 9. 1959.

Tab. 1 „Hostující“ pasážníky délkových rozdílů

Délkový Rozdíl	Etapa	Začátek	Konec	Pasážník	Observátor	Poznámka
Pe-BoGo	1	6. 6. 1957	25. 6. 1957	Zeiss AP 100/1000	prof. Julian Radecki	1. polská etapa
Pe-BoGo	2	12. 7. 1957	23. 8. 1957	Zeiss AP 100/1000	doc. Blažej Dulian	2. polská etapa
Pe-Po	2	24. 9. 1957	26. 10. 1957	Zeiss AP 100/1000	Dipl. Ing. Gerhard Hemmleb	
Pe-Bu	2	16. 6. 1958	14. 7. 1958	Askania 90/900	Zoltán Ráskai	

5. Další osudy pecenských pasážníků

Pasážník Secrétan S 4202, který v roce 1965 přešel spolu s Pecným do majetku VÚGTK, byl během času poněkud upraven. Neklame-li mne paměť, šlo o náhradu válcových ložísek novými ve tvaru písmene V (což je na pováženou, neboť tyto Secrétany nemají odlehčovací systém), bylo modernizováno osvětlení zorného pole a (snad i) děleného kruhu, a přístroj byl také povrchově upraven novým nátěrem. Byl předán na Slovensko a nyní ho má Slovenská technická univerzita v Bratislavě – Stavebná fakulta. Podle doc. Ing. Marcela Mojszeše, PhD. je přístroj vystaven ve vitrině Katedry geodetických základů [10].

Pasážník S 4203 zůstal v majetku tehdejšího GTÚ, dnešního Zeměměřického úřadu. Nyní je v jeho Ústředním archivu zeměměřictví a katastru. Podle vedoucího archivu RNDr. Miroslava Kronuse [11] je přístroj v depozitáři v Libočanech uložen ve třech bednách (na rozdíl od Lukešových [6] dvou je ve třetí asi stroj pro pohyb mikrometru) a veden pod inventárním číslem IV/1/256 s přírůstkovým číslem 9/94, které znamená, že toho roku byl (interně) předán uvnitř úřadu. V inventáři je u něho uveden rok výroby 1941 – jde asi o údaj převzatý ze starých seznamů GTÚ a jeho předchůdců.

Pasážník Zeiss AP 100/1000 mm č. 16069 je jediný dosud trochu „živý“. Je na observatoři Ústavu geodézie Vysokého učení technického v Brně, a jak mi sdělil prof. Ing. Otakar Švábenský, CSc. z tohoto ústavu, občas se tímto přístrojem měří v rámci výuky a diplomových prací [12].

Předkládám zprávu o pasážnících na Geodetické observatoři Pecný pro potěšení pamětníků a pro připomenutí skutečnosti, že nové pokroky vědy a techniky (ale i umění, kultury a celé civilizace) vycházejí vždy z díla předchůdců. A že není na škodu uvědomovat si a pečovat o vědomí této kontinuity.

LITERATURA:

- [1] BUCHAR, E.: VIII. Longitudes and Latitudes. In: International Geophysical Year and Cooperation in Czechoslovakia 1957-1959. Praha. Nakladatelství Čs. akademie věd, 1960, s. 185.
- [2] DOUŠA, J. et al.: Příspěvek Geodetické observatoře Pecný k observačnímu systému pro sledování Země. Geodetický a kartografický obzor, 53 (95), 2007, č. 11, s. 258–276.
- [3] ŠURÁŇ, J.: Počátky a rozvoj Geodetické observatoře Pecný. In: 50 years of the Research Institute of Geodesy, Topography and Cartography. Jubilee Proceedings 1954 – 2004. Zdíby. VÚGTK, 2005, s. 295–330.
- [4] RAMBOUSEK, J.: Určování času a šířky. In: Zprávy a pozorování Geodetické observatoře Pecný, č. 9, kap. 2. Zdíby. VÚGTK, 1984, s. 29–36.
- [5] KABELÁČ, J. – KOSTELECKÝ, J.: Geodetická astronomie 10. Praha. ČVUT, 1998.
- [6] LUKEŠ, L. J.: Základy geodetické astronomie. Praha. SNTL, 1954.
- [7] BLAŽKO, S. N.: Praktická astronomie. Z ruštiny přeložil S. Holub. Praha. SNTL, 1956.
- [8] IGY Instruction Manual. London-New York-Paris, Pergamon Press [asi 1955], Part III – Longitudes and Latitudes, s. 143–201.
- [9] KARSKÝ, G.: Opreděleníje popravok prjamyh voschoždenij zvjzod po mat'erialam MGG i MGS. Bull. Astron. Inst. Czechosl., sv. 12, č. 4, 1961, s. 142–149.
- [10] MOJZEŠ, M.: Soukromé sdělení (11. 10. 2007).
- [11] KRONUS, M.: Soukromé sdělení (5. 11. 2007).
- [12] ŠVÁBENSKÝ, O.: Soukromé sdělení (10. 10. 2007).

Do redakce došlo 9. 11. 2007

MAPY A ATLASY

Kopie Klauďánovy mapy Čech ze sbírek hraběcí rodiny Kolowratů – Krakowských na zámku v Rychnově nad Kněžnou

371.65:528.9:912

Mapa Čech lékaře, kartografa a tiskaře v Mladé Boleslavi Mikuláše Klauďána (? – 1521/1522 Lipsko), datovaná rokem 1518, byla vytištěna z dřevorezu v německém městě Norimberku.¹⁾

Lze předpokládat, že celkový počet výtisků byl nízký²⁾ a v současnosti je nám známa také jen v jediném dochovaném exempláři.³⁾ Zájmem o mapu asi převyšoval její náklad a protože zřejmě nikdy nebyl uskutečněn žádný dotisk⁴⁾, jediným možným řešením, jak tehdy její obraz získat, ji bylo prostě obkreslit.

V současnosti má autor informace o 3 rukopisných kopiích této mapy tak, jak je nedlouho po II. světové válce podal významný vojenský kartograf a pozdější profesor Masarykovy univerzity v Brně Bohuslav Šimák (1908 Jeníkovic – 1995 Brno).⁵⁾

Jako místo uložení jedné z těchto rukopisných kopií je jmenováno hlavní město Praha – sbírky Národního muzea a tato kopie je popísána jako olejomalba na plátně o rozměrech 73 x 143 cm.

Další je lokalizována na Slovensko, zde je uváděno město Dolný Kubín, jí je přisuzován rozsah 64 x 126 cm.

O poslední kopii se opakovaně dovídáme, že je chována na zámku ve městě Rychnově nad Kněžnou a je vykreslena technikou akvarelu na papíře. Její velikost je uvedena v rozměru 58 x 137,5 cm.

Kopie vznikly asi nedlouho po roce 1518⁶⁾, velmi pravděpodobně dříve než do poloviny 16. století.

¹⁾ O vzniku mapy, mapě a autorovi vůbec viz například: Bohuslav ŠIMÁK, Klauďánova mapa Čech z roku 1518, Praha 1950, neustránkováno; František ROUBÍK, Soupis map českých zemí, svazek I., SNU, Praha 1951, s. 20 – 23; Karel KUCHAR, Mapy českých zemí do poloviny 18. století, in: Vývoj mapového zobrazení Československé republiky I., ÚSGK, Praha 1959, s. 9 – 13, 54, s barevnou reprodukcí mapové části; Ludvík MUCHA, Nejstarší mapa Čech - Ke 460. výročí Klauďánovy mapy, Lidé + země č. 5, Academia, Praha 1978, s. 214 – 217; TÝŽ, Mikuláš Klauďán a jeho mapa Čech z roku 1518, in: Geografické rozhledy 2 – 3, 1992, s. 33 – 34; Eva SEMOTANOVÁ, Mapy Čech, Moravy a Slezska v zrcadle staletí, Nakladatelství Libri, Praha 2001, s. 61 – 62, 248. U těchto autorů odkazy na další literaturu.

²⁾ B. ŠIMÁK, Klauďánova (jako pozn. 1), neustránkováno; Karel KUCHAR, Naše mapy ode dávna do dneška, NČSAV, Praha 1958, s. 29; L. MUCHA, Mikuláš (jako pozn. 1), s. 34.

³⁾ B. ŠIMÁK, Klauďánova (jako pozn. 1), neustránkováno; F. ROUBÍK, Soupis (jako pozn. 1), s. 24; K. KUCHAR, Naše (jako pozn. 2), s. 25; TÝŽ, Mapy (jako pozn. 1), s. 9; L. MUCHA, Mikuláš (jako pozn. 1), s. 34. Mapa je uložena ve Státním oblastním archivu v Litoměřicích, biskupská knihovna Litoměřice, bez signatury. Viz E. SEMOTANOVÁ, Mapy (jako pozn. 1), s. 248.

⁴⁾ B. ŠIMÁK, Klauďánova (jako pozn. 1), neustránkováno.

⁵⁾ Za poskytnutí údajů o datu a místě narození a smrti prof. Bohuslava Šimáka autor děkuje panu doc. RNDr. Milanu V. Drápelovi, CSc. z Masarykovy univerzity v Brně. Úplná data jsou: 9. 11. 1908 – 3. 3. 1995.

⁶⁾ B. ŠIMÁK, Klauďánova (jako pozn. 1), neustránkováno. Rozměry kopií jsou uváděny dle autora pouze v cm, nikoli v mm, jak by bylo vhodnější. V tomto ohledu srovnej: Eva SEMOTANOVÁ, Kartografie v historické práci, HÚ, Praha 1994, s. 70, 99. O kopii uložené v Národním muzeu a v Rychnově nad Kněžnou se již dříve zmínil i Karel KUCHAR, I. La carte de Nicolaus Claudianus (1518), in: Monumenta cartographica Bohemiae, Praha 1938, neustránkováno, později znovu TÝŽ, Mapy (jako pozn. 1), s. 13; K tomuto ještě více L. MUCHA, Nejstarší (jako pozn. 1), s. 216; TÝŽ, Mikuláš (jako pozn. 1), s. 34. L. Mucha navíc dodává, že jak původní výtisk mapy, tak její kopie z vlastnictví Národního muzea byly v 2. polovině 20. století odborně ošetřeny.

Obr. 1 Vyobrazení panovníka Ludvíka Jagellonského

V roce 1544 a 1545 se totiž zásluhou německého teologa, geografa a kosmografa Šebestiána Müntera⁷⁾ (1488 /1489 Ingelheim – 1552 Basilej)⁸⁾ objevila její zmenšená kopie, ta doznala opakovaných vydání⁹⁾ a v roce 1568 pak již vyšla zcela nová mapa Čech duchovního a kartografa Jana Crigingera (1521 Jáchymov – 1571 Marienberg).¹⁰⁾

Tyto nové výtisky snad již mohly uspokojit zájem o mapový obraz Čech a tak lze předpokládat, že po polovině 16. století již nikdo nepřistupoval k pracnému a nepochoybně i nákladnému obkreslování o něco méně obsažné a rozpoznatelně horší předlohy¹¹⁾.

Informace o prvních 2 kopiích výše uvedené mapy Čech Mikuláše Klaudyána nemá autor v této chvíli nijak potvrzeny, určení místa uložení třetí kopie odpovídá současnému stavu.

Je skutečně fyzicky uložena na vzpomínutém zámku v Rychnově nad Kněžnou. Je ve vlastnictví a součástí sbírek hraběcí rodiny Kolowratů – Krakowských.

Díky pochopení a laskavosti jejích vlastníků, bylo autorovi umožněno mapu nahlédnout a pořídít v dané chvíli přiměřenou fotografickou dokumentaci.

Původnímu norimberskému výtisku byla odbornou veřejností věnována až dosud zcela zaslouženě nemalá pozornost, avšak k zde pojednávané rychnovské kopii lze v odborné literatuře zaznamenat spíše jen okrajové zmínky.¹²⁾

V těchto souvislostech pak můžeme za výjimečnou považovat její zmenšenou barevnou reprodukci, která vznikla na konci 50. let 20. století péčí vynikajícího znalce starých map profesora

Univerzity Karlovy v Praze Karla Kuchaře¹³⁾ (1906 Praha – 1975 Praha).¹⁴⁾

Byť se v případě rychnovského exempláře jedná jen o kopii, lze mít jisté za to, že si i ona zaslouží naší plnou pozornost.

Dovolíme si o ní předložit stručnou informaci.

Kopie mapy Čech Mikuláše Klaudyána, uložená na zámku v Rychnově nad Kněžnou, je vykreslena na pásu papíru, jehož konečné velikosti bylo dosaženo slepením celkem z 8 kusů. Z nich 6 je větších, 2 zbývající jsou poloviční. Jsou k sobě přiloženy vždy po dvojicích postupně nad sebou, ty menší mají své místo při dolním, tedy severním okraji mapy.

Rozměr tohoto soulepu je přibližně 61 x 141 cm. Zde zjišťujeme rozpor s výše vypsáním údajem 58 x 137,5 cm, který předložil Bohuslav Šimák. Měl nepochybně na mysli pouze rozměr vlastní kresby, nikoli rozměr celkový.

Kopie je po celé ploše podlepena hrubým plátnem. Místy, zvláště při okrajích, se papír od plátna odděluje. U severní strany byl v minulosti, pravděpodobně ve 2. polovině 20. století, učiněn pokus tomtu dění zamezit užitím hnědé lepicí papírové pásky, která se však dnes již sama odlepuje také.

Předmětná kopie je rukopisná kresba, pořízená nejspíše v 16. století obvyklým psacím prostředkem, tedy přířiznutým ptačím pérem, kresební látka byl asi běžný inkoust. Nebyl zřejmě nejvyšší kvality, základní kresba je již značně vybledlá, čarové prvky jsou nestejněho krytí, od barvy hnědé až po odstíny takřka neznatelné.

Výsledek byl vybarven a zde naopak zůstaly některé barvy podnes svěží, velmi dobře kryjící. To se týká především barvy červené.

Autor kopie byl zručný kreslíř. Kresba je velmi zdařilá nejenom v mapové části, ale i v částech ostatních, skvěle jsou zvládnuty všechny druhy čar – rovné linie i křivky, všechny figury v dynamice i výrazu, veškerý popis. Byla dokonce považována za původní předlohu¹⁵⁾, tedy předlohu pro tvorbu tiskových desek.

Oproti norimberskému výtisku zaznamenáváme, možno říci bezprostředně, rozdíl v ohraničení pokreslené plochy ostrou linií a dále zcela chybějící vyznačení dálkových komunikačních směrů, to je mílových teček a jejich spojnic, tedy náznak základní cestní sítě.

Význam této kopie nespočívá pouze v samotné podstatě její existence, ale také v tom, že odráží pravděpodobně celou původní plochu své předlohy. Zobrazuje tedy i ten prostor v mapě, který, jak její znalci vědí, na tomto norimberském výtisku není již dnes zachován a také prostor v celém pruhu při horním, čili jižním okraji soulepu nad tam umístěnou postavou panovníka – českého a uherského krále Ludvíka Jagellonského (1506 Budín – 1526 Moháč, obr. 1).¹⁶⁾ Tato

⁷⁾ F. ROUBÍK, Soupis (jako pozn. 1), s. 23 spojuje rok 1544 s vydáním díla *Cosmographia, Beschreibung ...*, rok 1545 s vydáním díla *Geographia universalis ...*, K. KUCHAR, Mapy (jako pozn. 1), s. 12 zmiňuje pouze rok 1545.

⁸⁾ Tomáš GRIM, *Vývoj slezské kartografie do počátku 18. století*, Hradec nad Moravicí 2005, disertační práce, nepublikováno, s. 37. Byla nalezena tato plná data narození a smrti: 20. 1. 1488 /1489 – 23./ 26. 5. 1552.

⁹⁾ B. ŠIMÁK, *Klaudianova* (jako pozn. 2), nestránkováno; F. ROUBÍK, *Soupis* (jako pozn. 1), s. 23 – 24; K. KUCHAR, *Mapy* (jako pozn. 1), s. 12.

¹⁰⁾ Eva SEMOTANOVÁ, *Atlas zemí Koruny české, Skřivan*, Praha 2002, s. 171. Zde uvedeno i plné datum jeho smrti 27. 12. 1571.

¹¹⁾ Co se týče počtu sídel, udává Karel KUCHAR, *Early Maps of Bohemia, Moravia and Silesia*, ÚSGK, Praha 1961, s. 12 a 17 pro mapu Čech Mikuláše Klaudyána 280 zakreslených sídel, pro mapu Jana Crigingera 292. Na s. 64 jsou k porovnání přesnosti zakreslu představeny i deformace příslušných zeměpisných sítí obou map.

¹²⁾ K. KUCHAR, *I. La carte de* (jako pozn. 6), nestránkováno; B. ŠIMÁK, *Klaudianova* (jako pozn. 2), nestránkováno; F. ROUBÍK, *Soupis* (jako pozn. 1), s. 96, č. 97; K. KUCHAR, *Mapy* (jako pozn. 1), s. 13; L. MUCHA, *Mikuláš* (jako pozn. 1), s. 34.

¹³⁾ K. KUCHAR, *Naše* (jako pozn. 2), za s. 16.

¹⁴⁾ Heslo *Kuchař Karel* in: Jiří MARTÍNEK, Miloslav MARTÍNEK, *Kdo byl kdo – naši cestovatelé a geografové*, Nakladatelství Libri, Praha 1998, s. 267. Jako plné datum jeho narození a smrti je uvedeno: 15. 4. 1906 – 16. 4. 1975.

¹⁵⁾ L. MUCHA, *Nejstarší* (jako pozn. 1), s. 216.

¹⁶⁾ Heslo *Ludvík Jagellovský* in: *Malá československá encyklopedie III.*, Academia, Praha 1986, s. 882. Zde uvedeno plné datum jeho narození a smrti: 1. 7. 1506 – 29. 8. 1526.

část se na norimberském výtisku, jak je rovněž známo, také nedochovala. V případě prvním jsme schopni chybějící mapový obraz se značnou jistotou rekonstruovat, v případě druhém však nikoli a proto je nám rychnovský exemplář k tomuto významným zdrojem.

Jakkoli byla ochota a vstřícnost k možnosti náhledu na tuto mapu ze strany jejích vlastníků příkladná, byl to náhled pouze prvotní, základní a proto jsou zde předložené informace prozatím jen velmi stručné. Bude-li to možné, bude vhodné důsledně porovnat úplnost a přesnost zákresu a všech popisů vůči předloze, včetně barevnosti a správnosti barevnosti v heraldické části. Mohou být tak učiněna zajímavá zjištění.

Rychnovský exemplář je v současnosti pečlivě uložen v samostatné pevné složce a je s ním šetrně zacházeno s plným vědomím jeho významu a hodnoty.

Z minulosti však nese řadu místních drobných poškození, nutné vyžaduje odborný konzervátorský zásah.

Již i v tomto stavu je žádoucí jeho podrobná profesionální fotografická, případně digitální dokumentace, po budoucím konzervátorském zásahu totéž a vyhotovení kvalitní reprodukce, ještě lépe pak věrného faksimile.

Rychnovská kopie mapy Čech Mikuláše Klauďyána je vzácná česká kartografická památka, je součástí národního a jistě i evropského kulturního dědictví (obr. 2 – viz 4. strana obálky).

Za umožnění jejího prvotního studia autor vlastníkům, hraběcí rodině Kolowratů – Krakowských v Rychnově nad Kněžnou, upřímně děkuje.

*RNDr. Tomáš Grim, Ph.D.,
Zeměměřický úřad, Praha*

Z GEODETICKÉHO A KARTOGRAFICKÉHO KALENDÁŘE (leden, únor, březen)

Výročí 55 let:

5. 1. 2008 – **Marie Karešová**, ředitelka Katastrálního pracoviště (KP) Mikulov Katastrálního úřadu pro Jihomoravský kraj. Narodila se v Hodoníně. Po ukončení studia geodézie na SPŠ hornické v Duchcově v roce 1974 nastoupila od 1. 8. 1974 do resortu ČÚGK a pracovala na pracovištích v Břeclavi a v Hustopečích. V roce 1999 se stala vedoucí referátu KP v Břeclavi a od 1. 2. 2006 vykonává současnou funkci.

11. 1. 2008 – **Ing. Karol Ďungel**, riaditeľ Strednej geodetickej školy v Bratislave, Rodák zo Žiliny. Po skončení odboru geodézia a kartografia (GaK) na Stavebnej fakulte (SvF) Slovenskej vysokej školy technickej (SVŠT) v Bratislave v roku 1977 nastúpil do Inžinierskogeologického a hydrogeologického prieskumu, n. p., Žilina, závod Bratislava, kde vykonával vytyčovanie a meranie prieskumných diel a meranie zosuvov. V roku 1979 prešiel do Hydrotstavu, n. p., útvar zodpovedného geodeta pre Sústavu vodných diel Gabčíkovo – Nagymaros, kde vykonával vytyčovacie práce, meranie posunov a pretvorení a pod. V roku 1984 prišiel do resortu Slovenského úradu geodézie a kartografie (SÚGK), a to do Správy geodézie a kartografie (SGK) v Bratislave do funkcie referent na tvorbu základnej mapy veľkej mierky. 1. 1. 1985 bol vymenovaný za vedúceho Strediska geodézie Bratislava-mesto SGK v Bratislave, kde sa zaslúžil o rozvoj automatizácie evidencie nehnuteľností, neskôr katastra nehnuteľností. V rámci reštrukturalizácie resortu SÚGK prešiel 1. 1. 1993 do Katastrálneho úradu v Bratislave do funkcie zástupcu prednostu. Tu stál pri zrode vektorovej katastrálnej mapy. V terajšej funkcii pôsobí od 1. 7. 1994 a veľkú pozornosť venuje tvorbe nových učebných osnov a modernizácii učebných plánov. Od roku 1996 je členom Komory geodetov a kartografov a členom jej skúšobnej komisie. Ďalej je členom odbornej komisie pre skupinu odborov stavebníctvo a GaK pri Státnom inštitúte odborného vzdelávania Ministerstva školstva SR a bol členom komisie pre obhajoby diplomových prác študijného odboru GaK SvF SVŠT. Je autorom príspevkov na seminároch a 8 zlepšovacích návrhov.

18. 3. 2008 – **Ing. Jaromír Vicari**, ředitel Katastrálního pracoviště Benešov Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj. Narodil se v Čáslavi. Je absolventem odboru geodézie a kartografie Stavební fakulty ČVUT v roce 1977. Ve stejném roce nastoupil do resortu ČÚGK (do

VÚGTK). V současné funkci je od 13. 1. 1993. Kromě výrazných osobních zálib, jakými jsou sport, hudba a kutilství, je také členem zkušebních komisí pro státnicové a doktorandské zkoušky na oboru geodézie a kartografie FSv ČVUT v Praze.

21. 3. 2008 – **Ing. Margita Kofková**, Narodila sa v Martine. Po skončení odboru geodézia a kartografia na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v roku 1977 nastúpila do Geodézie, n. p., Žilina, kde v oddieli mapovania vykonávala terénne meračské práce. 1. 4. 1980 prešla do oddielu automatizácie a 1. 4. 1989 sa stala jeho vedúcou. Po reorganizácii resortu Slovenského úradu geodézie a kartografie v roku 1991 bola vedúcou oddelenia konštrukčných prác Krajskej správy geodézie a kartografie v Banskej Bystrici, detašované pracovisko v Žiline. Od 1. 1. 1993 do 23. 7. 1996 bola vedúcou oddelenia obnovy katastra (OK) Katastrálneho úradu v Banskej Bystrici, pracovisko v Žiline. Po vzniku Katastrálneho ústavu (KÚ) v Žiline 24. 7. 1996 pokračovala vo funkcii vedúcej oddelenia OK do 9. 2. 1997. Od 10. 2. 1997 do 31. 12. 2007 bola vedúcou odboru OK. V rámci znižovania počtu zamestnancov a zrušenia KÚ 1. 1. 2008 prešla do Geodetického a kartografického ústavu Bratislava.

Výročí 60 let:

1. 1. 2008 – **Ing. František Chotěnovský**, ředitel ekonomického odboru ČÚZK. Narodil se v Jezdci, okr. Svitavy. Absolvent ekonomické fakulty Vysoké školy zemědělské v Praze z roku 1973 je v současné funkci od 1. 4. 2003.

6. 1. 2008 – **Ing. Ružena Babicová**, riaditeľka Správy katastra (SK) Zvolen Katastrálneho úradu (KÚ) v Banskej Bystrici. Narodila sa v Skýcove (okres Zlaté Moravce). Po absolvovaní odboru geodézia a kartografia na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v roku 1975 nastúpila do Geodézie, n. p., Žilina, kde pracovala v oblasti evidencie nehnuteľností (EN). V roku 1979 bola vymenovaná do funkcie vedúcej oddielu EN vo Zvolene a v roku 1988 vedúcou prevádzky EN. Od 1. 1. 1991 do 31. 12. 1992 bola vedúcou Strediska geodézie Zvolen Krajskej správy geodézie a kartografie v Banskej Bystrici, od 1. 1. 1993 do 27. 3. 1996 riaditeľkou SK Zvolen KÚ v Banskej Bystrici a od 24. 7. 1996 do 31. 12. 2001 vedúcou katastrálneho odboru Okresného úradu vo Zvolene. Vybrané kapitoly katastra nehnuteľností prednáša na Lesníckej fakulte Technickej univerzity vo Zvolene. Je poslankyňou Mestského zastupiteľstva vo Zvolene. V terajšej funkcii je od 1. 1. 2002.

31. 1. 2008 – **Ing. Květa Olivová**, Narodila se v Prachaticích. Absolventka Stavební fakulty ČVUT z roku 1972 pracuje v oddělení legislativy Českého úřadu zeměměřického a katastrálního. Je uznávanou odbornicí v řadě oblastí katastrálního práva, spoluautorkou několika odborných publikací a podílí se na tvorbě a změnách právních předpisů v této oblasti, hlavně na tvorbě zákonů o bytovém vlastnictví.

15. 2. 2008 – **Mgr. Emanuel Bednář**, ředitel Katastrálního pracoviště Mělník Katastrálního úřadu pro Středočeský kraj. Pražský rodák, absolvent Právnické fakulty UK z roku 1976 je v současné funkci od 1. 10. 2002. Významně se mj. podílel na výstavbě nové budovy katastrálního pracoviště, otevřené v roce 2005.

Výročí 65 rokov:

22. 1. 2008 – **Ing. Juraj Kadlic, PhD.** Rodák z Bratislavy. Po skončení zememeračského inžinierstva na Stavebnej fakulte (SvF) Slovenskej vysokej školy technickej (SVŠT) v Bratislave v roku 1965 nastúpil dráhu geodeta v Ústave geodézie a kartografie v Bratislave – Stredisku geodézie Bratislava-vidiek, kde sa zúčastňoval geodetických prác pri odstraňovaní následkov povodne na Dunaji. V marci 1968 prešiel do Československých štátnych dráh – Správy východnej dráhy v Bratislave, kde ako samostatný geodet odboru investičnej výstavby vykonával geodetické práce pri výstavbe železničných staníc a tratí. 1. 9. 1970 prišiel do novozriadeného Výskumného ústavu geodézie a kartografie (VÚGK) v Bratislave, kde sa ihneď zapojil do riešenia výskumných úloh (VÚ). Najskôr ako spoluriešiteľ a od roku 1972 ako zodpovedný riešiteľ. Riešil základné úlohy automatizovaného spracovania údajov evidencie nehnuteľností (EN) a návrhu tvorby automatizovaného informačného systému geodézie a kartografie. Okrem riešenia VÚ pracoval na kandidátskej dizertačnej práci, ktorú obhájil 14. 3. 1979. Výsledky vedeckovýskumnej činnosti zhrnul do 8 výskumných správ, ktorých realizačné výstupy našli uplatnenie v praxi, vyše 25 odborných a ve-

deckých prací (z toho 5 v zahraničí) a viaceru odborných referátov na domácich a medzinárodných konferenciách, seminároch a sympóziách. Má rozsiahlu posudkovú činnosť. Za vyše 36 rokov pôsobenia vo VÚGK prešiel všetkými riadiacimi funkciami: vedúci oddelenia automatizácie (od 1. 4. 1976), neskôr vedúci oddelenia automatizácie a racionalizácie, námestník riaditeľa (od 1. 1. 1986) a riaditeľ od 1. 1. 1988 do 31. 12. 2007. Zaslúžil sa o rozvoj automatizovaného spracovania údajov katastra nehnuteľností (predtým EN) v rezorte Úradu geodézie, kartografie a katastra (ÚGKK) SR. Aktívne pracoval vo viacerých odborných a vedeckých komisiách a orgánoch. Podpredsedom redakčnej rady (RR) GaKO bol od 15. 5. 1991 do 31. 12. 1993 a od 1. 1. 1994 do 31. 12. 2007 bol striedavo jeden rok predsedom a jeden rok podpredsedom RR. Externe prednášal v 1. až 5. behu postgraduálneho štúdia odboru geodézia a kartografia (GaK) na SvF SVŠT (teraz Slovenská technická univerzita – STU) a v rokoch 1971 až 1976 externe vyučoval na Strednej priemyselnej škole stavebnej v Bratislave geodetické predmety. Od roku 2000 externe pôsobí na Katedre geodetických základov SvF STU, kde prednáša v 4. ročníku GaK. Za pracovné úsilie bol vyznamenaný na ústavnej a rezortnej úrovni.

27. 1. 2008 – **Ing. Ludmila Matějčiková** rodačka z Prahy, absolventka odboru geodézie a kartografie Stavebnej fakulty ČVUT v Praze z roku 1967. Od roku 1995 je odbornou asistentkou katedry špeciálnej geodézie FSv ČVUT v Praze. Z odboru inžinierskej geodézie a aplikácií laserů publikovala samostatne alebo ako spoluautorka tri desiatky prací, niektoré z nich i v Geodetickém a kartografickém obzoru.

18. 2. 2008 – **Ing. Andrej Tóth**, konateľ spoločnosti GEODAT, s. r. o., Prešov. Narodil sa v Luhyni (okres Trebišov). Po absolvovaní odboru geodézia a kartografia (GaK) na Stavebnej fakulte (SvF) Slovenskej vysokej školy technickej (SVŠT) v Bratislave v roku 1968 nastúpil do Inžinierskej geodézie, n. p., Bratislava, závod v Prešove, od roku 1973 Geodézia, n. p., Prešov. Tu pracoval ako vedúci meračskej čaty, od roku 1974 vedúci kontrolór oddelenia technickej kontroly a od roku 1978 vedúci oddielu inžinierskej geodézie. V roku 1976 získal oprávnenie na výkon funkcie zodpovedného geodeta (ZG) a v rokoch 1976 až 1979 absolvoval postgraduálne štúdium odboru GaK na SvF SVŠT. V roku 1980 prešiel do Energoprojektu Praha, pracovisko Košice, ako vedúci ZG. V rokoch 1982 až 1991 pracoval v Pozemných stavbách, n. p., Prešov ako ZG a od roku 1986 ako vedúci inžinier projektovej správy. Tu sa zúčastnil aj geodetických prác v Iraku (odvodňovanie a zavlažovanie pozemkov, vytyčovací práce, mapovanie) ako vedúci geodetického oddelenia na stavbe Abu Ghraib. V roku 1992 založil spoločnosť GEODAT, ktorú úspešne vedie. Je zakladajúcim členom Komory geodetov a kartografov (KGK) a v rokoch 1996 a 1997 členom jej Predstavenstva. V roku 1996 stál pri vzniku Bulletinu KGK „Slovenský geodet a kartograf“ a od roku 1997 do roku 2003 bol predsedom jeho redakčnej rady. Od 1. 9. 2002 pôsobí aj ako pedagóg Strednej priemyselnej školy stavebnej v Prešove pre odbor geodézia.

Výročie 70 rokov:

10. 1. 2008 – **Ing. Viliam Kemény**. Rodák z Plášťoviec (okres Levice). Po maturite na Jedenástočnej strednej škole v Šahách nastúpil 20. 8. 1956 do Oblastného ústavu geodézie a kartografie v Žiline, Okresné meračské stredisko v Banskej Bystrici, kde pracoval do 6. 8. 1960. Potom študoval zememeračské inžinierstvo na Stavebnej fakulte Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Po jeho skončení v roku 1965 nastúpil do Ústavu geodézie a kartografie (od 1. 1. 1968 Oblastný ústav geodézie) v Bratislave, kde pracoval ako vedúci čaty na mapovacích prácach. V roku 1967 pôsobil ako vedúci rajónu Strediska geodézie (SG) v Leviciach, detašované pracovisko v Šahách. V tejto funkcii pokračoval aj v SG Bratislavavidiiek (1968 až 1970) a od 1. 1. 1971 do 31. 12. 1972 ako vedúci tohto SG. 1. 1. 1973 prešiel do Geodézie, n. p., (od 1. 7. 1989 š. p.) Bratislava, kde až do 31. 12. 1990 vykonával funkcie: vedúci prevádzky a zástupca vedúceho prevádzky evidencie nehnuteľností (EN), opäť vedúci prevádzky EN, špecialista na EN a vedúci riadenia výroby. V rámci reštrukturalizácie rezortu Slovenského úradu geodézie a kartografie (SÚGK) prešiel 1. 1. 1991 do Správy geodézie a kartografie (SGK) v Bratislave do funkcie zástupcu riaditeľa SGK. Široká odborná činnosť v organizáciách rezortu SÚGK a dobré organizačné schopnosti prispeli k tomu, že 21. 12. 1992 bol vymenovaný za riaditeľa odboru katastra SÚGK a od roku 1993 za riaditeľa technického katastrálneho odboru Úradu geodézie, kartografie a katastra SR. Od 1. 2. 1998 až do odchodu do dôchodku t. j. do 31. 1. 2000 vykonával funkciu zástupcu riaditeľa katastrálneho odboru. Je autorom 4 zlepšovacích návrhov a zúčastňoval sa na tvorbe technických predpisov z oblasti EN a mapovania.

1. 3. 2008 – **doc. Ing. František Krpata, CSc.** Narodil se v Praze. Zeměměřickou fakultu ČVUT absolvoval v roce 1962. Po jednoroční základní službě ve VTOPÚ Dobruška pracoval 5 let v Geodetickém a kartografickém ústavu v Praze, kde prošel bohatou praxí od budování podrobných bodových polí až po vytyčování. Po reštrukturalizaci měřické služby pracoval v n. p. Inženýrská geodézie Praha, kde mj. stál u zrodu tehdy vznikající Technické mapy Praha a dále pracoval i v oddělení technického rozvoje. V prosinci 1968 nastoupil na katedru speciální geodézie FSv ČVUT, kde mu byla svěřena organizace předmětu Ekonomika geodetických prací. Svůj zájem zaměřil zejména na nové typy geodetických přístrojů, takže v roce 1973 přešel na katedru vyšší geodézie, kde se podílel na budování a rozvíjení elektronické laboratoře a na výuce předmětu Elektronické metody. V roce 1981 obhájil kandidátskou disertační práci na téma elektronické měření vzdáleností, v roce 1985 byl jmenován docentem. Přednášel předměty Elektronické metody v geodézii, Aplikovaná optika, Integrované systémy v geodézii. V roce 1993 byl jmenován proděkanem odboru geodézie a kartografie FSv ČVUT, v roce 1999 se stal vedoucím katedry vyšší geodézie. Tyto funkce zastával do roku 2004. Známa je jeho spolupráce s podniky praxe a s Výzkumným ústavem geodetickým, topografickým a kartografickým Zdbily, Zeměměřickým úřadem Praha a Geodézií Praha. Mezi neopominutelné zásluhy doc. F. Krpaty patří získání samostatného studijního programu „geodézie a kartografie“ v rámci FSv ČVUT. V roce 1998 mu byla udělena stříbrná a v roce 2005 zlatá Felberova medaile za významné zásluhy o rozvoj ČVUT.

22. 3. 2008 – **Ing. Pavel Měchura**, rodák z Prahy, bývalý vedoucí oddělení technického odboru Českého úradu geodetického a kartografického. V roce 1982 přešel do Geodetického ústavu v Praze, n. p. (později Geodetický a kartografický podnik, s. p.), kde od roku 1988 vykonával funkci ekonomického náměstka ředitele.

Výročie 75 let:

22. 1. 2008 – **Ing. Jindřich Rozporka**, bývalý vedoucí provozu mapování národního podniku Geodézie Liberec. Od roku 1962 mj. působil opakovaně na Kubě, jako hlavní měřič na hlubinných a povrchových dolech, ale i jako poradce ředitele Kubánského ústavu geodézie a kartografie. Jeho práce byla oceněna rezortními vyznamenáními.

30. 1. 2008 – **Ing. Vladimír Simonov**, narozený v Brně, absolvoval zeměměřické studium na bratislavské SVŠT v roce 1959 a pracoval krátce v Geodetickém ústavu v Bratislavě a následně v Oblastním ústavu geodézie a kartografie v Brně a nástupnických organizacích jako vedoucí oddílu THM a vedoucí oddělení technické kontroly. V letech 1982 a 1983 pracoval jako geodet v Iráku. V roce 1988 byl jmenován resortním cenovým gestorem odboru geodetických a kartografických prací. V roce 1991 se stal zástupcem ředitele KGKS pro Jihomoravský kraj v Brně, v roce 1993 byl jmenován ředitelem Katastrálního úradu Brno-město. Z této funkce odešel v roce 1996 do důchodu. Aktivně pracoval v odborné skupině mapování ČSVTS a organizačně se podílel na pořádání mnoha odborných akcí brněnské pobočky ČSVTS.

2. 2. 2008 – **Ing. Zbyněk Žižka**, dříve náměstek předsedy Českého úradu zeměměřického a katastrálního, rodák z Bílé Třemošně. Studium na Zeměměřické fakultě ČVUT v Praze ukončil v roce 1956. Další roky působil v Liberci, od roku 1962 jako provozní inženýr, po reorganizaci rezortu v roce 1968 jako vedoucí výroby odštěpného závodu 04 Liberec národního podniku Inženýrská geodézie v Praze. V roce 1972 byl jmenován technicko-výrobním náměstkem národního (později státního) podniku Geodézie, Liberec. Tuto funkci zastával 18 let. Koncem roku 1990 přešel na Český úrad geodetický a kartografický v Praze, kde byl jmenován do funkce náměstka předsedy úradu. Podílel se na přípravě všech základních dokumentů úradu z oblasti technické, ekonomické i legislativní. Nemalou úlohu sebral i v přípravě realizace reformy rezortu a při uvádění nových zákonných norem k 1. 1. 1993. Byl dlouholetým členem státní zkušební komise ČVUT v Praze pro závěrečné zkoušky absolventů odboru geodézie a kartografie.

11. 3. 2008 – **Ing. Zdena Slatinková**, dřívější samostatný výzkumný a vývojový pracovník v n. p. Geodézie Liberec. K rezortu nastoupila v roce 1952 jako maturantka a vrátila se po studiu vysoké školy roku 1959. Byla vyslána jako první žena z rezortu v letech 1975 až 1977 jako expert na Kubu. Za dosahované pracovní výsledky jí byla udělena nejvyšší podniková a rezortní vyznamenání.

13. 3. 2008 – **doc. Ing. Mojmír Švec, CSc.**, pražský rodák. Po absolvování Zeměměřické fakulty ČVUT v Praze roku 1957 nastoupil do praxe k tehdejšímu Státnímu ústavu pro projektování vodohospodářských staveb – Hydroprojekt v Praze. Jeho hlavním zaměřením se stalo měření posunů přehrad. Roku 1964 přešel na katedru speciální geodézie FSv ČVUT v Praze na místo odborného asistenta se specializací inženýrské geodézie. Roku 1972 obhájil kandidátskou disertační práci z problematiky přesné mikrotriangulace pro sledování posunů staveb. V roce 1982 byl jmenován docentem geodézie a převzal přednášky v oboru stavební geodézie pro posluchače negeodetických zaměření. Je spoluautorem 3 skript a autorem 50 odborných prací v časopisech a sbornících konferencí z oboru inženýrské geodézie. Po řadu let zastával funkci zástupce vedoucího katedry.

16. 3. 2008 – **Ing. Marie Matzkeová**, bývalá vedoucí pracovnice fotogrammetrického oddělení Geodézie Brno. Zeměměřické studium absolvovala na Vojenské akademii v Brně, v roce 1956 nastoupila do Oblastního ústavu geodézie a kartografie v Brně a většinu své praktické činnosti věnovala využití fotogrammetrie v zeměměřické praxi. Veřejně působila v ČSVTS jako členka výboru odborné skupiny fotogrammetrie a dálkového průzkumu Země.

30. 3. 2008 – **Ing. Jaroslav Čipera**, bývalý zaměstnanec Geodézie Praha. V rezortu Českého úřadu geodetického a kartografického (ČÚGK) pracoval nepřetržitě od roku 1957 v různých funkcích na střediscích geodézie. V roce 1962 přešel na ČÚGK, kde působil ve funkci technologa, vedoucího odboru a oddělení. Od roku 1975 do roku 1982 byl vedoucím Střediska geodézie pro okres Praha-východ. Významně se podílel na zpracování technologií v evidenci nemovitostí. Po roce 1969 pracoval ve výboru odborné skupiny evidence nemovitostí při ÚV Společnosti geodézie a kartografie ČSVTS.

Výročí 80 let:

9. 1. 2008 – **Ing. František Klimecký**, bývalý vedoucí fotogrammetrického oddělení Geodézie, n. p., Brno, u jehož založení a uvedení do provozu u bývalého Oblastního ústavu geodézie a kartografie Brno v roce 1958 stál. Pod jeho dlouholetým vedením dosáhl oddíl významných pracovních úspěchů jak v oblasti mapování, tak i při speciálních aplikacích fotogrammetrie. Byl autorem dvou patentů zavedených do výroby. Jeho práce byla vždy po zásluze vysoce hodnocena.

30. 1. 2008 – **Ing. Slavoj Kádner, CSc.**, absolvent zeměměřického studia na ČVUT v Praze z roku 1951. Veřejnosti je znám jako významný pracovník inženýrské geodézie a bývalý hlavní geodet rezortu Federálního ministerstva dopravy, kde působil od roku 1965. Významná byla jeho činnost v ČSVTS, kde byl dlouhou dobu členem Ústředního výboru společnosti pro geodézii a kartografii a aktivním pořadatelem konferencí železniční geodézie. Po roce 1989 se stal spoluzakladatelem a prvním předsedou Komory geodetů a kartografů. Je autorem řady publikací a spoluautorem knihy „Železniční geodézie“.

21. 2. 2008 – **Ing. Jan Rambousek**, dřívější vedoucí oddělení geodetických základů Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického (VÚGTK). Narodil se v Praze, v letech 1939 až 1947 studoval na reálném gymnáziu v Plzni a v roce 1951 ukončil studium zeměměřického inženýrství na ČVUT v Praze. V rezortu geodézie a kartografie pracoval od února 1954 v Geodetickém a topografickém ústavu v Praze. Zúčastnil se observací na Laplaceových bodech v Československé astronomicko-geodetické síti (ČSAGS), budování mezinárodní sítě délkových rozdílů a vedl zpracování Katalogu astronomických bodů ČSAGS. Od roku 1955 se aktivně podílel na budování observační a vědeckovýzkumné činnosti Geodetické observatoře Pecný. Po organizačním začlenění observatoře do VÚGTK pracoval ve funkci vedoucího výzkumného oddělení geodetické astronomie. Od roku 1983 byl vedoucím výzkumného oddělení geodetických základů. Věnoval se rovněž praktické výuce zahraničních odborníků, později pracoval na Českém úřadu zeměměřickém a katastrálním ve funkci překladatele.

26. 2. 2008 – **Ing. Jiří Sedlák**, bývalý vedoucí Střediska geodézie v Blansku. Po absolvování lesního inženýrství na Vysoké škole zemědělské v Brně pracoval v Geoplánu, poté u Oblastního ústavu geodézie a kartografie v Brně.

3. 3. 2008 – **Ing. Vlastimil Karlík**, bývalý vedoucí oddělení provozu technickohospodářského mapování Geodézie, n. p., Opava. Jeho práce byla oceněna rezortním vyznamenáním „Nejlepší pracovník rezortu ČÚGK“ v roce 1974.

11. 3. 2008 – **Ing. Jaroslav Hanák**, bývalý vedoucí oddělení mikrofilmů u Geodézie, n. p., Brno, předtím pracovník technického rozvoje a úspěšný zlepšovatel.

Výročí 85 roků:

10. 1. 2008 – **Ing. Ondrej Michalko**. Rodák z Važca (okres Lip-tovský Mikuláš). Zememeračské inžinierstvo skončil na odbore špeciálnych náuk Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave s vyznamenaním. 1. 7. 1948 nastúpil do Fotogrametrickeho ústavu pre Slovensko v Bratislave, kde pracoval ako fotogrameter, vedúci fotogrametrickej smeny a neskôr (1953 až 1955) ako organizátor a vedúci detašovanej kartografickej zložky Slovenského zememeračského a kartografického ústavu v Modre-Harmónii. Od roku 1956 bol poverovaný zodpovednými hospodárskymi funkciami, pričom mu boli zverované také úseky, ktoré vyžadovali budovanie a tvorenie: hlavný inžinier Geodetickeho, topografického a kartografického ústavu v Bratislave (1956 až 1958), námestník predsedu Správy geodézie a kartografie na Slovensku (1958 a 1959), riaditeľ Geodetickeho ústavu v Bratislave (1959 až 1965 – z toho v rokoch 1962 až 1964 riaditeľ Ústavu geodézie a kartografie v Prešove), riaditeľ celoštátneho Kartografického a geodetickeho fondu v Bratislave (1966 a 1967) a po vzniku národných podnikov v rezorte geodézie a kartografie v roku 1968 riaditeľ Inžinierskej Geodézie, n. p., Bratislava. Od 6. 2. 1969 do 30. 6. 1989, t. j. do odchodu do dôchodku, bol vo funkcii predsedu Slovenského úradu geodézie a kartografie (SÚGK). V roku 1969 získal druhý titul – ekonomický inžinier. Ako predseda SÚGK veľkú starostlivosť venoval zavádzaniu automatizácie a progresívnych technológií v organizáciách rezortu. Výsledky jeho starostlivosti o rozvoj vedeckej a výskumnej činnosti v rezorte majú konkrétny prejav v zriadení Výskumného ústavu geodézie a kartografie (VÚGK) v Bratislave. Je publikačne činný. Za zásluhy o rozvoj geodézie a kartografie a za organizačné vybudovanie rezortu SÚGK mu boli udelené mnohé vyznamenania.

16. 1. 2008 – **Ing. Vladislav Pospíšil**, bývalý technický námestek Geodézie Pardubice, nositeľ rezortního vyznamenání z roku 1957. Byl členem výboru závodní pobočky a členem Krajského výboru dřívější ČSVTS.

12. 2. 2008 – **Ing. Vladimír Vahala, DrSc.**, dřívější ředitel Geografického ústavu ČSAV. V letech 1953 až 1958 absolvoval v Brně Vojenskou akademii Antonína Zápotockého, obor geodetický. V letech 1960 až 1978 pracoval v topografickém oddělení Ministerstva národní obrany, v roce 1969 byl ustanoven do funkce náčelníka Topografické služby ČSLA v hodnosti plukovníka. Po odchodu z činné vojenské služby byl jmenován v roce 1978 ředitelem Geografického ústavu ČSAV v Brně, se kterým spolupracoval i po odchodu na odpočinek. V roce 1971 obhájil kandidátskou a v roce 1981 doktorskou disertační práci. Byl odpovědným redaktorem Vojenského zeměpisného atlasu. Dále byl členem Kolegia geologie a geografie ČSAV a dalších vědeckých orgánů a komisí.

16. 3. 2008 – **Ing. Štefan Fekiač**. Narodil sa v Kriváni (okres Detva). Od skončenia zememeračského inžinierstva na odbore špeciálnych náuk Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave v roku 1946 nepretržite pracoval v štátnej zememeračskej službe. Najskôr pôsobil v Inšpektoráte katastrálneho vymeriavania v Martine. V roku 1950 prišiel do Bratislavy, kde pracoval do 30. 6. 1991, t. j. do odchodu do dôchodku. Pôsobil v Slovenskom zememeračskom a kartografickom ústave, v Geodeticcom, topografickom a kartografickom ústave, v Geodeticcom ústave, v Ústave geodézie a kartografie, v Inžinierskej geodézii, n. p., a od roku 1973 v Geodézii, n. p. a š. p. Vďaka svojím vynikajúcim organizačným schopnostiam prešiel postupne od vedúceho čaty cez vedúceho oddielu, prevádzky, hlavného inžiniera, zástupcu a námestníka riaditeľa po riaditeľa. Funkciu riaditeľa vykonával nepretržite od 1. 1. 1969 do 31. 12. 1987. Pod jeho vedením Geodézia, n. p., Bratislava sa zaradila medzi popredné podniky rezortu Slovenského úradu geodézie a kartografie. Nemožno nespomenúť jeho aktívnu činnosť vo vedecko-technickej spoločnosti. Od 1. 1. 1988 do 30. 6. 1991 odovzdával svoje bohaté skúsenosti vo funkcii vedúceho útvaru riadenia výroby Geodézie, š. p. Je nositeľom mnohých vyznamenaní.

Z dalších výročí připomínáme:

1. 1. 1923 – před 85 roky se narodil v Kútoch (okres Senica) **Ing. Ján Škoda**. Po absolvování zeměměřičského inženýrstva na odbore speciálních nauk Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave nastúpil v roku 1948 do Povereníctva techniky, kde vykonával stavebnomerácké práce. V roku 1949 prešiel do zeměměřičského oddelenia technického referátu Krajského národného výboru v Banskej Bystrici. Po vzniku rezortu geodézie a kartografie v roku 1954 prišiel do Žiliny, ktorej zostal verným do smrti. Pracoval v Oblastnom ústave geodézie a kartografie (od roku 1960 Ústav geodézie a kartografie) ako vedúci čaty, oddielu, prevádzky a vo vedúcich funkciách na úseku prípravy výroby a plánovania. V roku 1966 získal druhý titul – ekonomický inžinier. Od roku 1968 až do odchodu do dôchodku, t. j. do 31. 12. 1986 vykonával funkciu ekonomického námestníka riaditeľa Inžinierskej geodézie, n. p., Bratislava, závod v Žiline a od roku 1973 Geodézie, n. p., Žilina. Popri spomenutej aktivite externé vyučoval na Strednej priemyselnej škole stavebnej v Žiline geodetické predmety. Bol nositeľom rezortných vyznamenaní. Zomrel 11. 10. 2006 v Žiline.

1. 1. 1928 – pred 80 rokmi nadobudol účinnosť **zákon č. 177/1927 Zb.** zákonov a nariadení o **pozemkovom katastri a jeho vedení (katastrálny zákon)**.

7. 1. 1913 – pred 95 roky se narodil **Ing. Antonín Reigl**, v aktivní službě u Oblastního ústavu geodézie a kartografie (pozdější n. p. Geodézie, Brno), nejprve vedoucí kartografického oddílu a technický kontrolor, potom vedoucí OMS, Střediska geodézie a rajónu v Rosicích. Bohatá byla jeho činnost veřejná a tělovýchovná, ohodnocená mnoha vyznamenaními. Na definitivní odpočinek odešel v roce 1976. Zemřel 28. 12. 1995 v Ivančicích.

15. 1. 1783 – před 225 rokmi sa narodil v Brezne **Daniel Kmeth**, vynikajúci praktik v astronómii, ktorú vyštudoval v Pešti. Od roku 1812 bol asistentom riaditeľa budínskeho astronomického observatória J. Pasquicha a v roku 1815 sa podieľal na výstavbe hvezdárne Uránia na Gellértovom vrchu (Gellérthegy) v Budíne. Sám vykonával praktické astronomické a meteorologické merania, ktorých výsledky publikoval (Budín 1821 a 1823). Vydal aj rozsiahly populárno-vedecký prehľad astronómie (Budín 1823). Pre vedecké rozpory s J. Pasquichom odišiel v roku 1824 za profesora matematiky na Kráľovskú akadémiu do Košíc, kde 20. 6. 1825 zomrel.

18. 1. 1928 – před 80 roky se narodil **prof. Ing. Vladislav Hojovec, DrSc.**, dřívější vedoucí katedry mapování a kartografie na FSv ČVUT v Praze. Po studiích na Zeměměřičské fakultě ČVUT nastoupil jako asistent u prof. F. Fialy a věnoval se pedagogické dráze. Zastával některé akademické funkce, byl např. proděkanem Stavební fakulty. Jeho hlavním oborem byly teoretické otázky kartografického zobrazování; z tohoto oboru obhájil v roce 1981 doktorskou disertační práci na téma „Metodika nových kartografických zobrazení a jejich optimalizace“ a tomuto oboru je věnována také větší část jeho publikační činnosti. Zabýval se též problémy výpočetní techniky, zejména pak automatizací zobrazovacích a výpočetních prací. Z tohoto oboru zavedl přednášky na směru geodézie a kartografie, a zpracoval potřebná skripta, byl vedoucím kolektivu autorů vysokoškolské učebnice „Kartografie“. Byl členem mnoha vědeckých a odborných institucí. Velmi rozsáhlá je jeho publikační činnost, čtenářům našeho časopisu je znám z mnoha článků. Za svoji pedagogickou činnost byl jmenován „Zasloužilým učitelem“ a obdržel další vyznamenaní a čestná uznání. Zemřel na jaře roku 2002 v Praze.

21. 1. 1913 – před 95 roky se ve Vejprnicích u Plzně narodil **Ing. František Štorkán**, dlouholetý výkonný a vedoucí redaktor našeho odborného časopisu. Po studiích pracoval v katastrální měřické službě, od roku 1954 pracoval na Ústřední správě geodézie a kartografie, odkud přešel v roce 1959 do Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického, kde zastával funkci vedoucího oddělení VTEI. Tím získal dobré předpoklady k práci redaktora. V této funkci se zasloužil o dobrou úroveň časopisu. Z jeho čtené publikační činnosti uvedme alespoň „Kartografické tabulky“ vydané v nakladatelství SNTL. Za svoji obětavou a přesnou práci byl vyznamenan řadou uznání a čestných titulů. Zemřel dne 11. 12. 1985 v Praze.

23. 1. 1923 – před 85 roky se v Bratislavě narodil **Ing. Arnošt Poláček**, bývalý dlouholetý vedoucí oddělení projekce a přípravy výroby u Oblastního ústavu geodézie a kartografie a n. p. Geodézie Brno. Zde uplatňoval bohaté zkušenosti z předcházející praktické činnosti v oblasti mapování a inženýrské geodézie. Za okupace byl rasově persekčován, skrýval se před zatčením, což podlomilo jeho zdraví. Zemřel dne 2. 8. 1976 v Brně.

24. 1. 1898 – před 110 roky se narodil **JUDr. et PhDr. Ivan Honl**, bývalý člen Názvoslovné komise Ústřední správy geodézie a kartografie (a Českého úřadu geodetického a kartografického), dlouholetý pracovník Vojenského zeměpisného ústavu (VZÚ). Jeho zásluhou byly na vysoké odborné úrovni revidovány a počestěny místní názvy na našich topografických mapách vytvářených ve VZÚ. Jeho široký vědecký zájem je dokumentován více než stovkou publikací. Velká část těchto prací se týká zeměpisu, kartografie a vývoje zeměměřičství. V tomto směru je třeba hodnotit jeho skripta „Úvod do dějin zeměměřičství“, vydaná na FSv ČVUT ve spolupráci s doc. Ing. Dr. E. Procházkou, CSc. Zemřel v Praze 27. 2. 1984.

25. 1. 1913 – před 95 roky se narodil **Ing. Jan Otisk**, v činné službě pracovník a vedoucí oddělení technické kontroly u Oblastního ústavu geodézie a kartografie Brno (1954 až 1967), u Geodézie, n. p., Brno (1973 až 1976), ředitel výrobního úseku u n. p. Inženýrská geodézie Brno (1968 až 1971). V době okupace byl persekčován a vězněn (1942 a 1943), potom činný v odbojové skupině Wolfram, za což byl vyznamenan (1947). Od roku 1976 žil na odpočinku v Brně. Zemřel dne 20. 3. 1994 v Boskovicích.

26. 1. 1913 – před 95 roky se v Praze narodil **Miloš Diviš**. V roce 1954 byl jedním z prvních zakládajících pracovníků vznikajícího Kartografického a reprodukčního ústavu v Praze, pozdější Kartografie a. s. Vzhledem k znalostem a praxi se stal vedoucím technické redakce podniku a významně se podílel na vývoji a stabilizaci technologií kresby a reprodukce mapových děl. Rozhodující byl i jeho podíl na přípravě a výchově nových pracovníků. Byl redaktorem a měl i podstatný autorský podíl na vzniku reprezentativních publikací „Mapování a měření českých zemí – I. a III. díl“, které jsou dosud jedním ze základních zdrojů informací o historii oboru. Podílel se na vzniku řady významných kartografických publikací jako např.: Atlas československých dějin, Národní atlas ČSR, 30 titulů souboru „Poznááme svět“, metodické koncepty Jednotné soustavy školních kartografických pomůcek aj. Začátkem sedmdesátých let řídil oddělení odbytu Kartografie Praha a později listinnou dokumentaci a archiv. Na odpočinek odešel v 82 letech. Důkladně je jeho všeobecné kulturní vzdělání, které uplatnil při lektorské a poznávací vlastivědné činnosti při přípravě kulturně-poznávacích rážejzdů v rámci své činnosti – jako předseda klubu seniorů. Zemřel v roce 2006.

5. 2. 1918 – před 90 rokmi sa narodil v Polianke (od roku 1948 Košická Polianka v okrese Košice-okolie) **Ing. Jakub Pach**. Zememeračské inžinierstvo študoval na odbore speciálních nauk Slovenskej vysokej školy technickej (SVŠT) v Bratislave. Po jeho skončení v roku 1942 pôsobil v školskom roku 1942/1943 ako asistent na oddelení zeměměřičského inženýrstva SVŠT. V letech 1943 až 1947 pracoval v Katastrálním měřičském úřadu v Bratislavě. V roce 1947 odišiel do Košíc na Štátnu vyššiu vodohospodársku školu. V roku 1950 sa stal jej riaditeľom a buďoval odbor geodézie. Jeho zásluhou škola v školskom roku 1953/1954 dostáva názov Priemyselná škola stavebná a zememeračská, od roku 1960 Stredná priemyselná škola stavebná a zememeračská. Funkciu riaditeľa vykonával do roku 1967. Zaslúžil sa o budovanie a rozvoj Strednej priemyselnej školy stavebnej (SPŠS) v Košiciach (názov od roku 1977) s odborom geodézie. Bol autorom učebnice „Geodézia“ (Bratislava, SVTL 1961) pre SPŠS odbor geodézie. Zomrel 20. 1. 1972, pochovaný je v Košiciach.

6. 2. 1923 – před 85 roky se ve Vyškově narodil **Ing. Jan Stránský**, dlouholetý pracovník Českého úřadu geodetického a kartografického (ČÚGK). Na ČÚGK pracoval do konce června 1988, kdy odešel do důchodu. Zemřel dne 12. 11. 1988 v Praze.

9. 2. 1903 – před 105 rokmi sa narodil v obci Dobrovice (okres Mladá Boleslav – Česká republika) **Ing. Karel Hynie**. Zememeračské inžinierstvo absolvoval v roku 1927 na Českom vysokom učení technickom v Prahe. Odborné pôsobenie začal v rokoch 1927 až 1934 na Podkarpatskej Rusi (dnes Zakarpatská Ukrajina) ako úradne oprávnený civilný geometer. V tejto činnosti pokračoval aj v Bratislave v rokoch 1935 až 1938. V rokoch 1939 až 1945 bol vo vedúcej funkcii v Železničnom staviteľstve Zvolen. V rokoch 1945 až 1952 bol hlavným odborovým radcom na Povereníctve dopravy v Bratislave. Železnici ostal verný do smrti v Železničnom staviteľstve Bratislava – východ. V tomto období pracoval aj ako externý pracovník Technického múzea v Košiciach a má hlavný podiel na vybudovaní oddelenia geodézie a kartografie s označením expozícia Samuela Mikovíniho. V rokoch 1959 až 1965 sústredil do technického múzea hodnotné a funkčné meracie prístroje z mnohých pracovníkov na Slovensku. Bol autorom reliéfnej mapy Vysokých Tatier a anaglyfického zobrazenia týchto veľhôr. Zomrel 20. 5. 1965 v Bratislave.

9. 2. 1928 – před 80 roky se narodil v Písečné, okr. Ústí n. Orlicí **Ing. František Šilar, CSc.** Zeměměřické inženýrství vystudoval na Fakultě speciálních nauk ČVUT v Praze a dokončil je v roce 1951. Praktickou činnost zahájil v Oblastním ústavu geodézie a kartografie v Hradci Králové, později v Pardubicích. Pro své vysoké odborné kvality byl v roce 1964 povolán do Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického (VÚGTK) v Praze, kde vykonával nejprve studijní, pak výzkumnou činnost a funkci vedoucího výzkumného oddělení. V roce 1973 byl jmenován do funkce hlavního geodeta pro pražské metro a zastával ji až do roku 1980, kdy jednotlivé činnosti přešly již do rutinního provozu. Po krátkém působení na Českém úřadu geodetickém a kartografickém pracoval od roku 1984 opět ve VÚGTK ve funkci vedoucího výzkumného oddělení. Jeho publikační a přednášková činnost zahrnuje více jak 50 vědeckých a odborných prací a přes 60 referátů, přednesených a publikovaných v tuzemsku a zahraničí. Jeho pracovní zaměření je doplněno společenskou angažovaností. Aktivně se podílel na mezinárodní vědeckotechnické spolupráci geodetických služeb socialistických států. Za svoji aktivní činnost byl odměněn řadou uznání, titulů a vyznamenání. Zemřel v roce 2007.

13. 2. 1863 – před 140 roky se v Paříži narodil syn známého revolucionáře J. V. Friče **Jan Ludvík Frič**, spoluzakladatel prvního významného českého závodu pro přesnou mechaniku a měřické přístroje. Teodolity a nivelační přístroje tohoto závodu vynikaly v tehdejší době velmi vysokou úrovní. Zemřel v Praze 21. 1. 1947.

21. 2. 1903 – před 105 lety se narodil v Dobšíně (okres Rožňava) **Martin Turzák**. V letech 1923 a 1924 působil jako učitel asistent na Vyšší průmyslové škole v Bratislavě a v Košicích. Od roku 1924 pracoval jako důstojník – mapovač, kartograf vojském zeměpisném ústavě v Banské Bystrici. Po jeho přestahování v roce 1943 do Bratislavy byl jeho velitelem. V Bratislavě působil aj. neškôr. Ako skúsený topograf pracoval na tvorbe máp stredných mierok, a to v rokoch 1950 až 1957 v Slovenskom zememeračskom a kartografickom ústave, v Geodetickom, topografickom a kartografickom ústave, v Geodetickom ústave a od roku 1958 do smrti v Oblastnom ústave geodézie a kartografie, od roku 1960 Ústav geodézie a kartografie. Zomrel 24. 11. 1961 v Bratislave.

25. 2. 1923 – před 85 roky se narodil **Ing. Radim Kudělásek, CSc.**, významný fotogrammetrický pracovník. Vystudoval Vysokou školu technickou v Brně v roce 1949 a po absolvování základní vojenské služby vstoupil do aktivní služby v Čsl. armádě. V roce 1953 byl povolán na Vojenskou akademii v Brně, kde působil jako pedagog-učitel fotogrammetrie dlouhá léta. Fotogrammetrii věnoval celou svoji pedagogickou i vědeckou činnost. V roce 1961 obhájil kandidátskou disertační práci. Významná byla jeho veřejná činnost v ČSVTS. Zasloužil se o vznik Společnosti pro geodézii a kartografii, byl členem a předsedou Krajského výboru, později členem předsednictva ústředního výboru této společnosti a jejím úřadujícím předsedou. Byl členem Čsl. fotogrammetrického komitétu a jeho vědeckým tajemníkem. Zastupoval Československo na mnoha kongresech Mezinárodní společnosti pro fotogrammetrii a dálkový průzkum Země. Jeho práce v armádě i v ČSVTS byla ohodnocena řadou vyznamenání a čestných uznání. Zemřel 22. 7. 1996 v Brně.

29. 2. 1928 – před 80 roky se v Plzni narodil **Ing. Zdeněk Vrběcký**, odborný asistent katedry mapování a kartografie, vedoucí laboratoře kartoreprodukce stavební fakulty ČVUT v Praze. Zeměměřické inženýrství absolvoval na ČVUT v Praze. Po studiích pracoval delší dobu u Geologického průzkumu v Plzni. V roce 1961 přešel na vysokou školu a od počátku se věnoval otázkám reprodukční techniky. Vybudoval vzorné pracoviště mikrofilmové techniky. Jeho publikační činnost, řada článků a učební texty byly věnovány tomuto oboru. Zemřel dne 25. 5. 1992.

2. 3. 1913 – před 95 roky se narodil v Kuklenách (Hradec Králové) **Ing. dr. Václav Burda**. Obor zeměměřictví vystudoval na ČVUT v Praze a Vysoké škole technické (VUT) v Brně. Po praxi civilního geometra působil v letech 1938 až 1975 jako geodet ČSD. Kromě funkce odpovědného geodeta na významných železničních stavbách se věnoval oboru vědeckého řízení, je autorem instruktážních filmů ČSD a mnoha odborných článků. Působil též jako externí učitel na VUT v Brně. Zemřel 12. 2. 1982 v Brně.

7. 3. 1913 – před 95 roky se narodil **Ing. František Procházka**, spoluzakladatel a první ředitel Střední průmyslové školy zeměměřické (SPŠZ) v Praze. V jejím čele stál od roku 1951 přes dvacet

let. Po studiích na UK získal aprobaci profesora matematiky a deskriptivní geometrie. Později vystudoval ještě zeměměřické inženýrství na ČVUT v Praze. V letech 1937 až 1946 vyučoval na Střední průmyslové škole strojní a na reálce v Praze-Žižkově. Pro své vynikající pedagogické výsledky byl v roce 1946 povolán na Ministerstvo školství. V roce 1951 mu je svěřen úkol vybudovat SPŠZ. V krátké době se mu podařilo s poměrně malým kolektivem spolupracovníků vybudovat školu dobré úrovně, zajištěnou dobře i materiálně. Přestože byl přísný a náročný na spolupracovníky i žáky, jeho nezištnost, obětavost a srdečné i upřímné jednání mu získaly všeobecnou oblibu. Jeho pracovní výsledky byly po zásluze příznivě oceňovány, roku 1963 byl jmenován „Zasloužilým učitелеm“. Zemřel dne 27. 1. 1996.

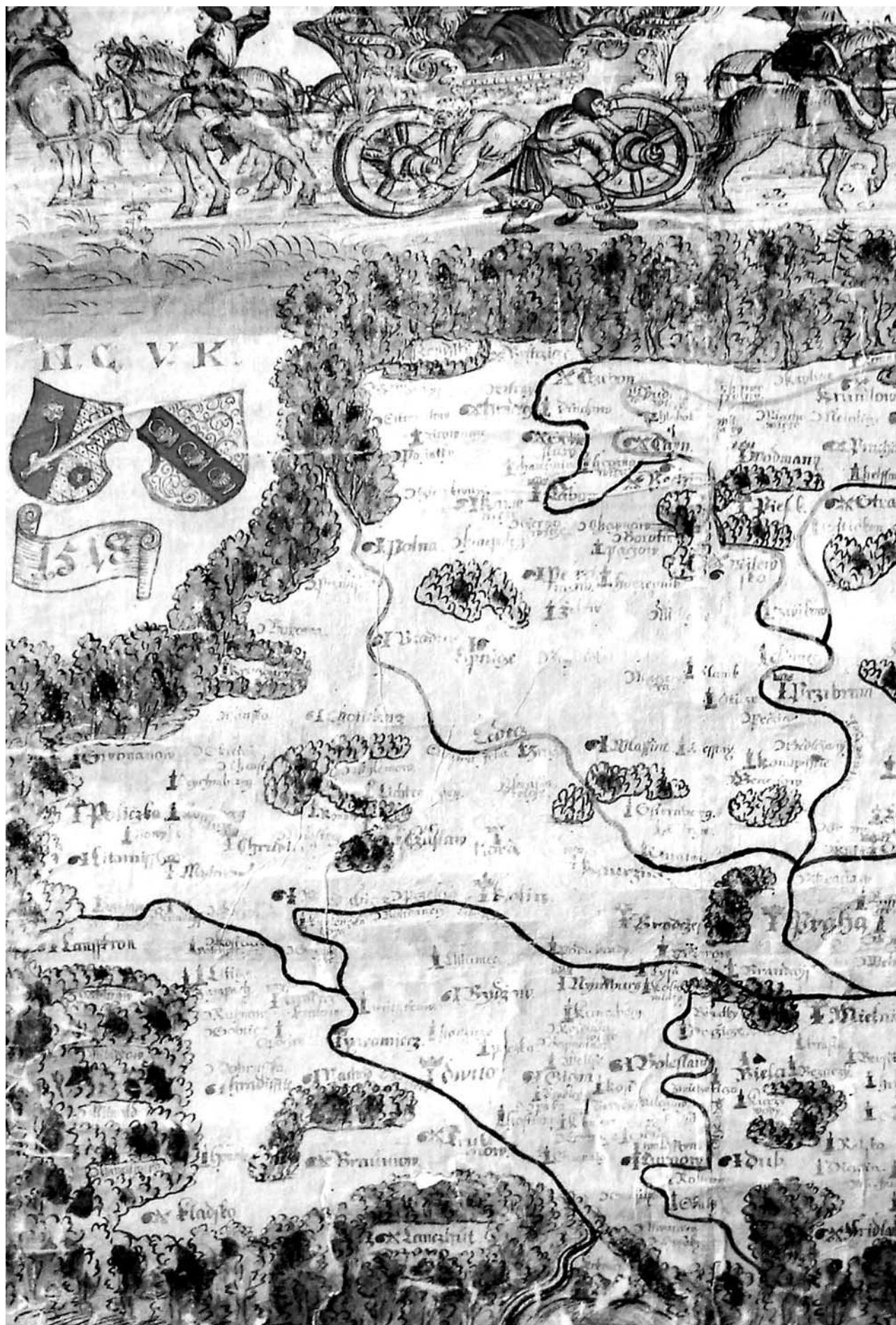
11. 3. 1913 – před 95 roky se narodil **doc. Ing. Dr. Oldřich Válka, CSc.**, vědecký pracovník Výzkumného ústavu geodetického, topografického a kartografického (VÚGTK) v Praze, docent Vysokého učení technického (VUT) v Brně. Po studiích na Vysoké škole technické v Brně pracoval dlouhou dobu u katastrální měřické služby. Svými, na vysoké odborné úrovni zpracovávanými články, na sebe upozornil a v roce 1954 byl povolán do tehdy se zakládajícího VÚGTK v Praze. Jeho rozsáhlá odborná a vědecká činnost byla zaměřena na automatizaci zeměměřických prací v celém rozsahu oboru. Mnoho úsilí věnoval prosazování racionálních postupů a technologií na střediscích geodézie. V roce 1974 přešel na katedru geodézie Stavební fakulty VUT Brno. Byl jmenován docentem a přednášel předměty – programování, automatizace výpočtů, mapování a evidenci nemovitostí. Velmi rozsáhlá byla jeho publikační činnost. Jeho výzkumná činnost byla oceněna vyznamenáním „Za vynikající práci“. Na odpočinek v Brně odešel roku 1984; zemřel v Brně 23. 5. 1996.

24. 3. 1928 – před 80 roky se v Brně narodil **Ing. Josef Borecký**. Vystudoval zeměměřictví na Vysoké škole technické v Brně (1951), v roce 1967 absolvoval studium francouzštiny pro zahraniční experty na Univerzitě 17. listopadu v Praze. Po roční geodetické praxi u n. p. Projekta Brno byl od roku 1954 zaměstnancem Oblastního ústavu geodézie a kartografie Brno, naposledy ve funkci vedoucího oddílu automatizovaného zpracování THM. Účastnil se zeměměřických prací ve Vietnamu, geodetických prací na transsaharské dálnici v Alžírě, Nigeru a Mali. Jako zahraniční expert OSN pracoval ve Rwandě a Džibuti ve funkci kartografa při sčítání lidu. O svých zahraničních zkušenostech a zážitcích přednášel na odborných akcích ČSVTS a publikoval v Geodetickém a kartografickém obzoru. Po odchodu do důchodu v roce 1988 žil v Podivíně, zemřel 10. 3. 2002 v Brně.

Pro příští GaKO připravujeme:

DOLEŽAL, M.–KYRINOVIC, P.–KOPÁČIK, A.: Testování robotizovaných univerzálných stanic v laboratorních podmínkách

BLÁHA, J. D.–HRSTKOVÁ, L.: Kriteriaální a verbální hodnocení turistických map z hlediska estetiky a uživatelské vstřícnosti

Obr. 2 Rychnovská kopie Klaudyánovy mapy Čech – výřez části mapy
(K článku Grim, T.: Kopie Klaudyánovy mapy Čech ze sbírek hraběcí rodiny Kolowratů – Krakovských na zámku
v Rychnově nad Kněžnou)